

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond

huvijuht-loovtegevuse õpetaja õppekava

Maria Tšerepaha

**EURÜTMIA TÄHENDUS JA VÄLJUNDID WALDORFPEDAGOOGIKA OSANA
EESTIS TEGUTSEVATE EURÜTMIAÕPETAJATE KÄSITLUSES**

Lõputöö

Juhendaja: Tiina Pihlak, MA

Kaitsmisele lubatud.....

Viljandi 2016

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1.UURIMUSTÖÖ TEOREETILINE TAUST	7
1.1.Uurimustöös kasutatavad mõisted	7
1.2. Antroposoofia kui eurütmia läte	8
1.3.1. Eurütmia liigid.....	14
1.4.Waldorfkool	15
1.4.1. Eurütmia waldorfkoolis	16
1.4.2.Eurütmia Eesti Waldorfkoolides	19
1.5. Sotsiaalkunst eurütmias	25
2. EMPIIRILINE UURIMUS	27
2.1. Uurimuse eesmärk ja meetod.....	27
2.2.1. Intervjueeritavate taustandmed.....	31
2.3. Eurütmia tähendus waldorfpedagoogikas Eesti eurütmiaõpetajate hinnangul	33
2.4. Eurütmia kasulikkus õpilastele Eesti eurütmia õpetajate hinnangul.....	38
2.5. Eurütmiaõpetuse väljundid Eesti eurütmiaõpetajate hinnangul.....	43
2.5.1.Eurütmiaõpetuse väljendumine väljaspool tundi.....	47
2.5.2. Eurütmia laiem kasutegur hilisemas elus	50
2.6. Eurütmiaõpetuse kasutusvõimalusi Eesti riigis Eesti eurütmia õpetajate arusaamades.....	54
KOKKUVÕTE.....	63
KASUTATUD KIRJANDUS	67
LISAD	71
Lisa 1	71
SUMMARY	73
LIHTLITSENTS	76

SISSEJUHATUS

Õppides neli aastat huvijuht- loovtegevuse õpetaja erialal, tunnen, et minu teadmised pedagoogilises valdkonnas on teinud olulise arenguhüppe. Olen omandanud laiahaardelisi teadmisi noorte juhendamise osas, mida võin tulevikus rakendada erinevates valdkondades - tants, draama, kunst, muusika. Töötades huvijuhi- või õpetajana suudan eelmainitud tegevusi põimida mitteformaalse valdkonnaga.

Lisaks mitmetele töö- ja praktikakogemustele üldhariduskoolides, olen saanud end teostada ka waldorfkoolis- ja lasteaias, millest tekkis sügavam huvi alternatiivpedagoogika sfääri kuuluva waldorfpedagoogika vastu.

Waldorfpedagoogika on valdkond, mis peidab endas arvutul hulgal huvitavaid meetodeid, mis tavapedagoogikast erinevad. Üheks selliseks on eurütmia.

Eurütmia on seotud jõududega, mis toimivad ja elavad vokaalides, konsonantides geomeetrilistes kujundites, helides. (Ojap 2013, lk. 78)

Näen eurütmia kui liikumiskunsti, mis oma olemuselt seostub loovtegevuste suunaga. Eurütmia on kui kunst, milles põimituvad muusika, liikumine ja neid väljendav kõne.

Töötades kooliväliselt lasteaia õpetajana ning oma varasemate erialaste praktikatega seoses olen märganud, et järjest enam lapsi on keskendumisraskuste- või ärevusprobleemidega.

Olukord on jõudnud nii kaugele, et kooli huvitegevuse ridadesse lisatakse jooga tunde nii huviringide kui ka klassitundide näol. Näiteks tegutseb Vääna Jõesuu Kooli huvitegevuse raames laste jooga huviring. (Vääna-Jõesuu kool 2016)

Käesolev lõputöö on jätkuks minu seminaritöö uurimusele "Eurütmia tõlgendamine waldorfpedagoogikas Tartu Waldorfgümnaasiumi (edaspidi TWG) ja Viljandi Vaba Waldorfkooli (edaspidi VVW) käsitluses", mille põhieesmärgiks oli selgitada välja Eestis tegutsevate eurütmia õpetajate tõlgendus eurütmia rollist ja eurütmia kasutamisest waldorfpedagoogikas. Kui esimeses töös tuginesin Tartu Waldorf Gümnaasiumi ja Viljandi Vaba Waldorkooli eurütmia õpetajate arvamustele ning tõlgendustele siis antud lõputöö põhineb kõigi viie eurütmia õpetaja tõlgendustel ja arusaamadel.

Minu seminaritöö tulemusena selgus, et eurütmia on lastele kasulik juba seetõttu, et see tasakaalustab keha, vaimu ja hinge läbi erinevate keskendumist nõudvate harjutuste. (Tšerepaha 2015, lk 21)

Usun, et eurütmia võib olla üks meetoditest, mida saab kasutada abivahendina just selliste laste keskendumisvõime arendamisel.

Hetkeloleva uurimuse eesmärk, on välja selgitada, kuidas mõistavad eurütmia kui waldorfpedagoogika ühte olulist osa Eestis tegutsevad eurütmia õpetajad.

Antud uurimustöö käigus soovin lisaks õpetajate poolsele arusaamale eurütmia tähendusest waldorfpedagoogikas, leida kinnitust varasemale väitele, et eurütmia on lastele kasulik ning selle kasulikkus väljendub ka hilisemas eas õppekontekstist väljaspool.

Uurimusprobleemi määratlen järgnevate uurimusküsimustega:

1. Milline on eurütmia tähendus waldorfpedagoogikas eurütmia õpetajate arvamusel?
2. Milles avaldub eurütmia kasulikkus õpilastele eurütmiaõpetajate hinnangul?
3. Kuidas näevad ja hindavad eurütmiaõpetajad eurütmiaõpetuse õpiväljundeid?
4. Milline on eurütmiaõpetajate ettekujutus eurütmiaõpetuse (sh ravieurütmia) kasutusvõimalustest ja eurütmiaõpetajate ettevalmistusest Eestis?

Antud uurimustöö koosneb sissejuhatuses ning kahest osast, mis omakorda jagunevad alapeatükkideks. Esimeses peatükis toon kõigepealt välja toos kasutatavad mõistete definitsioonid. Annan ülevaate eurütmia olemusest ning eurütmiaga kaasaskäivast, waldorfpedagoogikas. Teine peatükk on kvalitatiivse uuringu empiiriline osa, kus kirjeldan andmete kogumist ja antud uurimistöö valimit. Sealhulgas analüüsin ekspertgrupi intervjuu ja ekspert- individuaalintervjuu andmeid tuues välja intervjueritavate tausta ning intervjuude tulemusi ning omapoolse analüüsi. Analüüsi osa jaguneb omakorda kuueks alapeatükkideks, mis on ülesehitatud vastavalt minu lõputöös püstitatud uurimisküsimustele. Antud peatükis on kombineeritud uurimistöö käigus saadud andmed koos minupoolsete tõlgendustega.

Töö lõpeb kokkuvõttega, millele järgneb lisana uurimistöös käsitletud mõistete defineerimine ning läbi viidud intervjuu küsimused.

Eurütmia uudsus pedagoogikavaldkonnas tingib eurütmiaga seotud eesti keelse teoreetilise teadusliku materjali vähesuse. Seetõttu toetun uurimuse teoreetilises taustas osaliselt waldorfkoolide õppekavadele ja toon välja andmed, mis toetavad minu uurimustöö eesmärki ning uurimisküsimusi. Teoreetilise teadusmaterjalina kasutan eurütmia valdkonnas peamiselt inglisekeelseid allikaid. Lisaks teoreetilistest allikatest saadud teabele kasutan oma töös ka intervjuul põhinevaid vastuseid.

Minu lõputöö valmimisele aitasid oluliselt kaasa Eesti eurütmiaõpetajad: Virgi Ojap, Katrin Napp, Kadri Kont, Merje Malkki ja Karmen Püü. Eriline tänu läheb neile uurimistöö jaoks vajava materjali jagamise ning töö kulgu toetamise osas.

1.UURIMUSTÖÖ TEOREETILINE TAUST

Sisemised liikumisintentsioonid, mis tekivad kõnelevas ja kuulavas inimesed, panid aluse liikumiskunstile nimega eurütmia (Poplawski 2011, lk 9). Eurütmia on waldorfpedagoogika üks osasid, mis baseerub antroposoofia teorial niisamuti nagu kogu waldorfpedagoogiline käsitlus. Mati Valgepea ja Meelis Sügise 2010a uuringu järgi on käsitletud antroposoofiat kui eelkõige armastust inimese vastu. (Valgepea, M. Sügis, M 2010)

Antud peatükis annan põhjalikuma ülevaate antroposoofiast, eurütmia ja waldorfkoolist. Niisamuti käsitlen eurütmia olemust Eesti waldorfkoolides. Kõige alguses defineerin olulisemad mõisted ning lühendid, mis on minu uurimustöös esindatud.

1.1.Uurimustöös kasutatavad mõisted

Mõisted

1) **Eurütmiaõpetaja** – Õpetaja, kes on läbinud kunstilise eurütmia koolituse ning omab vastavat lisakvalifikatsiooni pedagoogilise eurütmia alal. (Ashley *s.a.*, lk 9)

2) **Õpiväljund**- on mõõdetav, hinnatav tulemus, võimalus või alus (Ametniku soovitussonastik 2016).

3) **Hing**- sisemaailm, eelkõige tundmuste ja tahte ala; ka nende kujuteldav asu- ja lähtekoht (sageli mitmesugustes piltlikes väljendites). (Eesti Keele Instituut 2016) Antroposoofia kontekstis mõistetakse tundmuste all mõtteid. Hing on kui mõtte, tunde ning tahte omavaheline ühendaja (Napp 2016)

4) Alliteratsioon- kirjanduses algriim, sama kaashääliku kordumine värsis või lauses kahe või enama sõna alguses, sageli koos assonantsiga (*Mõistke, mõistke, mehed noored*). (Eesti Entsüklopeedia 2016)

6) Waldorfpedagoogika- on Rudolf Steineri (1861–1925) välja töötatud õpetamis- ja kasvatusmeetod, mis põhineb antroposoofilisel inimeseõpetusel, laiemas mõttes antroposoofilisel vaimuteadusel. Eesmärk eesmärk on võimaldada lapse ainuomase individuaalsuse vaba avaldumist ja arengut. (Waldorfpedagoogika 2016)

1.2. Antroposoofia kui eurütmia läte

Sisemised liikumisintentsioonid, mis tekivad kõneleavas ja kuulavas inimesed, panid aluse liikumiskunstile nimega eurütmia (Poplawski 2011). Mati Valgepea ja Meelis Sügise 2010 uuringu järgi on käsitletud antroposoofiat kui eelkõige armastust inimese vastu. (Valgepea, Sügis 2010)

Antroposoofia on arenev tööde kogum, mis on rajatud teadlase ja filosoofi ja õpetlase Rudolf Steineri poolt (1861 - 1925). Mõiste võttis Steiner põhjusel, et kirjeldada oma tööd ja uuringuid maailmapildi olemusest. Antud uuringud võivad saadud teadmiste põhjal pakkuda lapsele nii koolieelses kui ka koolieas seda, mis soodustab tervet arengut, hoides eemale seda, mis takistab või kahjustab mingil moel lapse arengut. (Fränkl-Lundborg 1993, lk.9)

Tuginedes eelnevalt öeldule kannab antroposoofiline filosoofia endas austust ja armastust iga lapse vastu ning tema lapsepõlve puutumatuse vastu, mille kohaselt toetatakse aktiivselt laste arengut, kasvu ja mitmekesisist kultuuriruumi. Arvestades ja lubades neile omaseid õiguseid. (Valgepea, Sügis, . 2010, lk 5). Lapsepõlve puutumatuse vastu pean silmas seda, et last toetatakse vastavalt tema arengule ning lubatakse tal eakohaselt areneda. Näiteks on waldorf- lasteaedades peale igapäevaste tegevuste nagu maalimine, käsitöö, joonistamine ja kokandus esikohal vaba mäng. See tähendab, et lapsele on antud nii

hommikul kui pealelõunal aega tema oma kujutluse loomiseks, mängu alustamiseks ja selle lõpetamiseks. Täpsemini väljendades ei toimu õpetaja sekkumist ega mängu läbi viimist, vaid lapsele antakse võimalus juhtida oma mängu ning matkida seeläbi ühiskonda.

Antroposoofiline inimesekäsitus on aluseks pedagoogikale, mida praktiseeritakse kõigi maailmajagude Steinerkoolides. (Fränkl-Lundborg 1993, lk 9) Steineri järgi baseerub antroposoofia neljal inimpildil, millel on kande seos ka eurütmiaga kuna iga häälik, vokaal, heli ja sõna mõjutab inimese inimpilti kõigil tasanditel.

Steineri neli inimpildi tasandit: (Steiner, 2000, lk 19)

Füüsiline keha

Eeterkeha

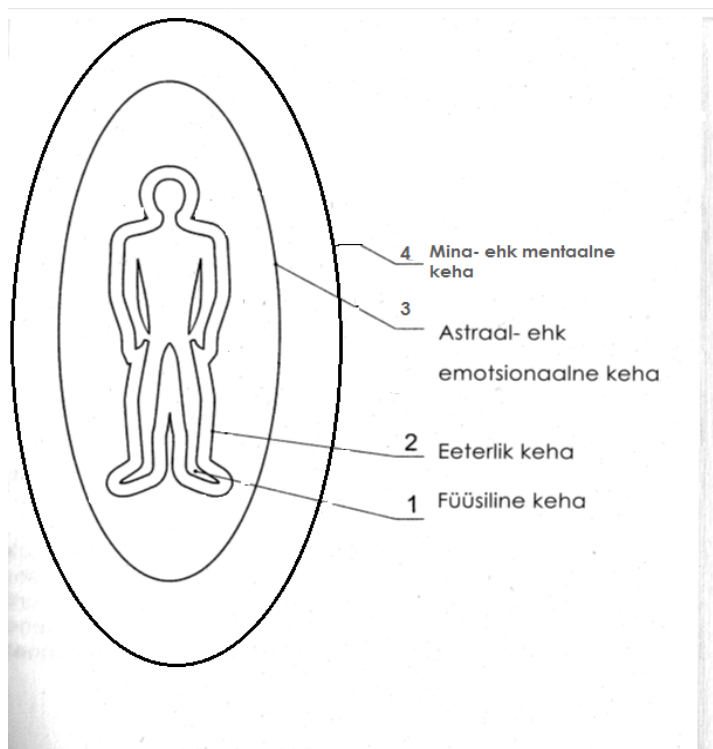
Astraalkeha

Mina

Need neli tasandit on nii antroposoofias kui ka waldorfpedagoogikas põhikomponentideks, millele on õppekava, töö koolides kui ka kogu Steineri filosoofia üles ehitatud.

Sarnaselt Steinerile on inimpildi käsitlust uurinud oma teoses „Elavad mõtted“ psühholoog A. Nekrassov (2003), tuues välja ka illustratiivse materjali inimese inimpildis, millele antud peatükis tuginen (vt joonis 1).

Joonis on esitatud originaalist muudetud versioonis kuna oma lõputöös lähtun antroposoofilisest vaatevinklist.

Joonis 1. Inimpildi olemus (Tšerepaha &Nekrassov, 2003, lk 73)

Füüsilise keha tähendab eelkõige silmaga nähtavat keha, millega Steineri sõnul on meid varustanud loodus. Mõistet keha, aga käsitletakse kui mingit vormi omavat koospüüvat moodustist, sest ta toimib vormi andjana füüsilise keha ainelisusele (joonisel 1 - nr.1). (Fränkl-Lundborg 1993, lk 8)

Jõude, mille kohalolek tekitab kehas elu nimetatakse eeterjõududeks. Sellest tulenevalt võib eeterkeha nimetada ka elukehaks (vt.joonis 1- nr 2). Steineri järgi toimivad eeterjõud nähtamatute energiatena andes füüsilisele kehale vormi ning aitavad tal funktsioneerida. (Poplawski 2011) Sarnaselt Steinerile kirjeldab Nekrassov eeterliku keha kui nõrka staatilist elektrit inimese ümber, mis kordab füüsilise keha vormi. Füüsilisest kehast on ta umbes 8-15 cm kaugusel. Olles füüsilisele kehale kõige lähemal nõuab ka antud keha „toitu“ eksisteerimiseks. Tugevdamiseks aitavad justnimelt igasugune liikumistegevus, näiteks nagu võimlemine, jalutuskäigud värskes õhus, sörkjooks ja puhkus. (Nekrassov 2013, lk 72- 73)

Eeterjõud on keha oluline osa, kuna eurütmia loetakse ka eeterjõudude kunstiks. See on ühtlasi ka ainsaks põhjariikides eksisteeriv sellelaadne kunst, mis teadustab eeterkehade kohalolu.

Waldorfpedagoogilises mõistes peitub just eeterkehas nn kopeeriv fenomen ehk peegeldava tunde fenomen, mis tekib kui vaatame, kedagi liikumas ning liigume temaga empaatiliselt mõtteis kaasa. Teisisõnu samastades end meie ees seisva inimesega. Antud ilming ei toimu mitte ainult eurütmias, vaid väljendub ka mõnes muus kunstis (tants, teater) (Poplawski 2011, lk 7)

Lisaks aitab just eeterkeha kasutada eurütmia terapeutilises vormis, mis ravib füüsilisi ning psühholoogilisi kõrvalekaldeid. (Poplawski 2011, lk 8)

Kahe esimese keha ei eksisteeri mitte ainult inimestel, vaid esineb ka loomadel ja taimedel, mis tuleneb juba inimese ja eelmainitud loodusriigi seosest, et mõlemad koosnevad mineraalidest. (Fränkl- Lundborg 1993, lk 8)

Kolmandaks kehaliseks inimpildi astmeks on Steineri järgi astraalkeha (vt. Joonis 1-3), mida nimetatakse ka hingekehaks. Antroposoofia ja ka Aasia maade filosoofia vaatepunktist on inimene kosmiline jõud ning on sellest intensiivselt mõjutatud. Astraalkehal on kuulmise, nägemise ja mälu organid, mille arengutase ja seos füüsilise keha organitega on igal inimesel erinev. (Fränkl- Lundborg 1993, lk 8)

Viimane, kuid mitte vähem olulisem „Mina“- on inimolemuse tuum e. inimene ise (joonis 1- 4) Teisisõnu on see, vaimu ja mõttejõu kandja, milles peitub teadvuse poole püüdlev individuaalsus. „Mina“ on eelkõige seotud astraalkehaga (Fränkl- Lundborg 1993, lk 8).

1.3. Mis on eurütmia?

Eurütmia sai alguse 1912ndatel aastatel Saksamaal. Steiner, kes oli Saksa Teosoofilise Ühenduse liider, oli huvitatud eurütmia kunsti arendamisest eelkõige isikliku vaimsuse arendamise seisukohalt. Ühtlasi tahtis filosoof, õpetaja ja teadlane anda uue lükke liikumiskunstile, mis oleks alternatiiviks kaasaja tantsule Euroopas pannes rõhku isiklikule eneseväljendusele. Peale Steineri surma arendas antud kunsti edasi Marie Steiner. Eeskujuks oli suuresti Vana- Kreeka templitants, kust on pärit ka eurütmia alged. Sealt sai võetud liigutused, eesmärgiga luua liikumiskunst, mis rahuldaks ja arendaks kaasaja inimese hinge ja vaimu. (Poplawski 2011, lk 6)

Sõna eurütmia pärineb kreeka keelsest sõnast **eu-** hea, ilus, tõene, õige; **rhytmos-** liigentatud jätkuvus või pidevus (Vaik 2011, lk 46). Eurütmiat on nimetatud ka „ilusaks liikumiseks“. Ilus on vaba ja harmooniline olek oma kehas, hingekehas (aastraalkeha) ja ümbritsevas kultuuriruumis. (Ojap 2016)

Lähtuvalt eelmainitust on nii eurütmia rajaja, R. Steiner kui ka sellega edaspidi tegelevad inimesed nimetanud eurütmiat nähtavaks kõneks ja nähtavaks lauluks. Veel nimetab Steiner seda kunstiks, mille väljendusvahenditeks on inimgrupid ning inimorganismi ja ruumiga suhestatud kujundlikud liikumisvormid. Sellega luuakse võimalus näha seda, mida laulmise või kõnelemise puhul kuuldakse. (Steiner 1992, lk 167)

Eurütmiat võib veel nimetada hingestatud kehakultuuriks, kuid erinevalt võimlemisest on eurütmias tähtis hingeline osavõtlikkus. (Richter 2010) Täpsemini öeldes, lisaks kehale liigub sisemiselt mõte, tunne ja tahe- hing.

Nähtav kõne

Toetudes Steinerile ei ole eurütmias vokaalides ning konsonantides peituvad helikõlad juhuslikud ega omavolilised, vaid väljendavad loodust. Vastavalt kõlapildile on ka liigutused loomuliku helipildi kehalised väljendajad, seevastu balletis ja teistes

tantsuvormides on liigutused inimeste endi poolt leiutatud. Seega väljendab eurütmia luulet või värssi kõla kolmedimensioonilise liigutuste läbi, milles on rütm, liikumine, rõhud ja pausid, mis on kõik nähtavaks tehtud. (Poplawski 2011, lk 7)

Teisisõnu eurütmist markeerib kõike kuuldut või peale loetud võimalikult täpselt väljendades oma liigutustega mitte ainult sõnalist luulepoolt, vaid ka luule hingelist poolt või emotsionaalset poolt. (Poplawski 2011, lk7)

Kõne kuulamisel võngub meis, kuigi väga nõrgalt, kõneliigutus kaasa- seda esmalt meie kõneorganites ning edasi kandudes teistesse keha piirkondadesse. Seda liikumist kaasates ja laiendades tervele inimesele võime eurütmia rakendada nii, et kogu keha räägib kaasa. (Göbel 2011) Siinkohal pean vajalikuks mainida ka teadlase Steineri öeldut, tema tuntuimas loengusarjas: „Nähtav kõne”, kus ta toob oma loengutes välja seoseid kõne kuulmise ajal inimese kurgu liikumise ning inimese sisemise liikumise vahel. (Steiner 1924).

Kõnes väljenduvad erineva värvingu- ja heliga vokaalid ja konsonandid. Iga häälik väljendab oma spetsiifilist liikumist ja iseloomulikku algvormi. Vokaaliliigutused väljendavad erineva heli- ja värvinguga hingevaliteeti, näiteks emotsioonid- imestus, hirm, rõõm, imetus ja enesekehtestamine. Konsonandiliigutusi iseloomustab nende häälikute iseloomulik peegeldus, näiteks „H“ hääliku kogemine tuulekohinas või „R“ hääliku tunnetamine pöörliemises. Kõne aitab nähtavaks teha ka selle rütm. (VVW Öppekava 2014, lk 140)

Nähtav laul

Eurütmia on loodud selleks, et tuua esile muusikas ja teha nähtavaks muusikas peituv ning sellest tulebki eurütmia määratlus- nähtav laul.

Tooneurütmia eesmärk on tuua muusikat rohkem nähtavale, rõhutades erinevaid muusikalisi elemente vastavalt teatud fikseeritud põhimõtetele, mis olid Steineri poolt loodud. Nendeks on käteliigutused, milles tuuakse välja sarnaselt kõnele kuulnud pausid, intervallid, duuri- ja molli meloodiad ning isegi markeeritakse akorde ja vahel üksikuid noote. Jalaga on võimalik rõhutada stakaatot ehk hüplevat kõnet ning teisi rütmiaspekte. Iga eurütmist väljendab sama teost omal viisil, kuid iga inimese eesmärgiks on n-ö pühitseda või väljendada sisemisi muusikalisi elemente kui esineja tundeid. (Poplawski 2011, lk 7)

Nähtava laulul on üheks põhiliseks erinevuseks eurütmia ja tantsu vahel kuna tantsus on muusika vaid liigutuste taustaks. (Steiner 1992, lk 167)

1.3.1. Eurütmia liigid

Eurütmiaalaseid rakendusvõimalusi on mitmeid ning laias laastus võib selle jagada kolmeks kategooriaks, mis on kõik omavahel tihedalt seotud (Ogletree 1997, lk 2):

Lavaline eurütmia, mille kandvateks osadeks on kõne ja muusika. Seda kategooriat iseloomustab kõige paremini üks grupp inimesi või üksik esineja, kes esitavad eurütmiaat väljendatult läbi muusika, luule või draama laval või klassiruumis. (Ogletree 1997, lk 2)

Ravi eesmärgil kasutatakse eurütmiaat ka **teraapia**na. Teatud probleemile või haigusele valitakse vastavad liigutused mida tehakse ravieurütmistiga regulaarselt ja pikema aja kestel. Eurütmiaateraapia aitab migreeni, reuma, uriinipidamatuse, südameprobleemide, kogelemise, seljavalude, külmade käte- jalgade, allergia ja paljude teiste murede puhul. (Vaik 2009, lk 46)

Kolmandaks kategooriaks on **pedagoogiline eurütmia**, mis on kahe eelnevaga tihedalt seotud. Pedagoogiline eksisteerib hetkel ainult waldorfkoolide õppekavades. Eurütmia õpetaja kasutab harjutuste ülesehitamisel erinevaid kunstilise eurütmiaelemente sidudes neid alati muusikapalade, luuletuste või värsistatud tekstidega. (Napp 2016)

1.4. Waldorfkool

Esimene Waldorfkool rajati 1919 aastal ning Rudolf Steineri idee kohaselt lähtus kooli uuendus eelkõige inimese tervikliku arengu teadvustamisest. (Lukk 1991, lk 10) Sarnaselt tavakooli ülesehitusele koosneb Saksamaal waldorfkool algastmest (1.-8.klass) ning ülalastmest (9.-12.klass), kuhu juurde võib kuuluda eelklass. (*ibid.*, lk 10) Eestis süsteem mõnevõrra erineb, algastmele on liidetud üheksas klass.

Waldorfkooli õppeprogramm põhineb teadmisel, et iga inimene läbib oma sisemises arengus perioodid, mis oma olemuselt vastavad inimkonna ajaloolistele kultuuri-perioodidele. Sealjuures arvestatakse lapse loomuliku arengurütmiga ning toetatakse kujunevat eneseteadvust. (*ibid.*, lk 10)

Vastupidiselt suure hulga teadmiste omandamisele on waldorfkooli põhiideeks vabadus ja loovus. Toimub intellekti ning tahte ja tundeelu vaheline sümbioos, mis moodustab inimest tervikuna. Algklassides toetatakse enamjaolt kogemus- ja jäljendusõppele ning teoreetilise materjali osakaal kasvab alates 4.klassist. Erilist tähelepanu pööratakse kunstiainetele-õppekavas on maalimine, joonistamine, voolimine, näitekunst, muusika, arhitektuur, käsitöö, häälekujundus ja eurütmia. (*ibid.*)

Sarnaselt tavakooli algastmele õpetab kõiki põhiaineid klassiõpetaja. Erinevuseks on aga selles, et ühe aine õppimist võetakse kahe kuni viie nädala pikkuste tsüklitena ehk epohhidena. See võimaldab põhjalikku ja järjekindlat süvenemist antud teemasse. (*ibid.*)

Waldorfkooli eristab üldhariduskoolist see, et hindeid seal ei panda, vaid hindamine toimub kirjalik- kujundlikus vormis. (Käsiraamat 2011, lk 34) Tunnistusel kirjeldatakse lapse füüsilist, emotsionaalset ja vaimset arengut ning antakse ülevaade õpilase õpihuvi ja ainevaldkondade saavutuste kohta. (*ibid.*)

Toetudes oma varasematele vaatlus- ja õpetamise kogemustele, teadmistele ja hetkel olevale teooriale tean, et koolipäeva alustab kahe tunni pikkune põhitund. Põhitunniks võib olla emakeel, vormiõpetus, geograafia, ajalugu vanematel klassidel ka astronoomia jne. - vastavalt käesolevale epohhile. Õpetamisel kasutatakse pildilist meetodit. (Käsiraamat 2011, lk 32) Minu kogemuste põhjal tähendab see, et materjali vahendatakse elamuslikult jutustavas vormis kas läbi luule, jutustuste või laulude. Juurde lisatakse tahvlile kriidiga maalitud illustratsioone. Lastel õpikuid ega töövihikuid ei ole, sest iga laps kannab tunnis omandatud olulisema materjali isiklikku ainevihikusse.

1.4.1. Eurütmia waldorfkoolis

Antud peatüki eesmärk on anda ülevaade waldorfpedagoogikast ning waldorfkoolist. Lisaks sellele käsitlen pedagoogilise eurütmia olemust waldorfkoolis. Eurütmia töö waldorfkoolis on väga ulatuslik, alates kõige lihtsamatest rütmi- ja kepiharjutustest kuni edasijõudnute esinemiseni koolilaval lüüriliste, dramaatiliste ja muusikaliste etteastetega. (Carlgren 1992, lk 79)

Sarnaselt tavakooli jõulu- ja kevadkontsertide põhimõttele näidatakse teatud perioodi järel vanematele, mida lapsed on koolis õppinud. Nende kohtumiste käigus leiavad aset nii eurütmia- kui teatrietendused ja õpilased saavad üksteisele ning vanematele demonstreerida oma arengut neis ainetes.

Eurütmiline esinemine toimub tavaliselt kogu klassiga. Liigutused ei pruugi kõigil samad olla ja ka lavaline liikumine võib üksikutel õpilastel olla erinev. Liigutuste mitmekesisus

annab kokku harmoonilise vaatepildi, seega on väga tähtis iseenda ja kaaslase vastastikune arvestamine. (*ibid.*, lk 81)

Eurütmias on kaks võimalikku liikumisvõimalust: kas sissepoole või väljapoole liikumised. Väljapoole liigutused on kõik need, mis on aktiivse iseloomuga ning kannavad eurütmisti kui lainet, avades inimese hinge. Väljastpoolt sissepoole liigutuseks on näiteks luule, mis tungib välja looduse sügavustest inimhinge sisse ning juhib end sealt ise väljapoole (Armenier 2014, lk 28)

Eurütmia kunsti õpetamine on eriti tõhus esimestel kooliaastatel, kus lastel toimub loomulik liikumisvajadus. Vanema astme õpilastele tuleb anda rohkem iseseisvust, et nad leiaksid oma ärganud teadvusejõududest võimalusi kunstilisteks lahendusteks. (Carlgren 1992)

Ajal, mil esimene waldorfkool tekkis, tundis Steiner eurütmia eksistentsi vajalikkust õppeprogrammis. Steiner on öelnud, et õiges waldorfkoolis on kaks olulist ainet - , milleks on aiandus ja eurütmia. (Poplawski 2011, lk 7)

Põhikooli lõppastmes tekib noortel teistsugune arusaam eurütmia osas kuna arengupsühholoogia järgi toimub murde- e. puberteedieas keskendumine iseendale ning oma identiteedi määramine. Minu nägemuse läbi toimub selles vanuses protsess, mil noored õpivad end tundma ning pööravad tähelepanu rohkem füüsilisele poolele.

Murde- ja noorukiiga on arenguperiood lapse- ja täiskasvanuea vahel, kus toimub üleminek lapsest täiskasvanuikaks. Selles perioodis keskendutakse ideaalide ja identiteedi otsingutele. Põhjalik füüsiline muutus on noorukile väljakutseks ja põhjalik intellektuaalne muutus võimaldab paljudel noorukitel mõelda sama abstraktselt nagu täiskasvanud. (Lorents 2015)

Poplawski sõnul on kaheksandas klassis põhiliseks autoriteediküsimus, kus otsitakse vastuseid, milleks on vajalik ühe või teise õppeaine õppimine. (Poplawski, 2011, lk 6)

Eurütmia vaatepunktist väljendub antud muutus nii füüsilises häbelikkuses, isegi kohmakuses. Emotsionaalsel tasandil ollakse rohkem haavatavad ning liigutakse sissepoole. (*ibid.*)

Antud tähelepanekud avaldavad eelkõige sotsiaalses protsessis, mis toimub klassisisiselt. Näiteks omab suurt tähtsust teatud harjutustega toime tulek või kartus ebaõnnestumise eest.

Siinkohal on eurütmia ülesandeks liikuda pidulikult ja väljapeetult ning ettevaatlikult väljendades luulet või muusikapala tundlikult. (*ibid.*)

Ka nooremates klassides tekivad eurütmia õppeainega probleemid. Nooremad õpilaste arvates võib antud kunst tunduda vastumeelne ja ka nende vanemad ei pruugi sellest kunstist õigesti aru saada, pidades seda ülemäära müstiliseks. (*ibid.*)

Kõige laiemalt võib koolis eristada vormi-, kõne- ja muusikalist eurütmia. Sellest lähtub ka eurütmia integreeriv ja paljusid õppeaineid toetav iseloom. Alklassides vormijoonistamises liigub õpetaja koos lastega vihikus väikselt kujutatud vormi pörandal võimalikult suurelt läbi. Vanemates kooliastmetes on võimalik anda liikumisvorm luuletusele või muusikapalale. (Richter 2010)

Kõneeurütmia põhineb nende mikroliigutuste väljendamisel, mida meie kõneorganid häälikuid hääldades teevad. Muusikalise eurütmia põhja loovad muusikateose vorm ning kehaliselt väljendatavad helikõrgused ja intervallid. (Poplawski 2011, lk 7)

1.4.2.Eurütmia Eesti Waldorfkoolides

Antud peatükis annan omapoolse ülevaate eurütmia tunni eesmärkidest ja õppesisust põhikooli kooliastmete kaupa. Käesoleva peatüki olulisus peitub minu hinnangul selles, et annab ülevaate koolidest, kus töötavad minu poolt intervjuueeritatavad eurütmiaõpetajad. Eestis õpetatakse hetkel eurütmiat kolmes waldorfkoolis seitsmest. Järgnevalt tuginen Tobias Richteri kirjeldustele seoses eurütmia tunnis õpetatuga vastavalt ealisele iseärasustele, kuna samast allikast lähtub ka Viljandi Vaba Waldorfkooli (VWV) Aruküla Vaba Waldorfkooli (edaspidi AVW) ja Tartu Waldorfgümnaasiumi (edaspidi TWG) õppekavad. Küll aga väljundite ning tulemuste kirjeldusel kasutan eelmainitud koolide õppekavasid. Hetkel on täies mahus eurütmiatunde ainult Aruküla Vabas Waldorfkoolis. Tartu Waldorfgümnaasiumis õpetatakse eurütmiat kuni neljanda klassini ning VWV-s alates neljandast klassidest. Sellest lähtuvalt tuginen oma töös välja ainult esimest kuni kolmanda astmeni.

Lisaks waldorfkoolidele antakse eurütmia tunde ka Tartu Maarja Koolis. Olles varasemalt andnud põhjalikuma ülevaate waldorfkoolide kohta, siis Tartu Maarja Kooli näol on tegemist kooliga, kus õpivad erivajadusega noored. Õppetöös kasutatakse ravipedagoogikat, mis on erivajadustega õpilastele kohandatud waldorfpedagoogika alusel. (Tartu Maarja kooli koduleht 2012)

Aruküla Vabas Waldorfkoolis on lisaks eurütmiaõpetajale ka Eestis ainukesena praktiliseeriv eurütmiaterapeut, kes tegeleb põhiliselt lastega individuaalselt kasutades ravieurütmia meetodeid. Alates 2016 aasta kevadest õpetatakse eurütmiat ka Aruküla Waldorflasteaias.

Eurütmiaõpetus toimub põhikoolis regulaarsete nädalatundidena, mida viib läbi vastava ettevalmistusega ainespetsialist.

Eurütmiaõpetuse paremaks ülevaate saamiseks Eesti koolides, olen lähtunud lisaks koolide õppekavadele ka Tobias Richteri kirjutatust. “Pedagoogilised järjestatud aspektid ja üldised õpieesmärgid waldorfkooli õppekavast”. (Richter, 2010)

Waldorfkoolis on kooliastmed moodustatud sarnaselt üldhariduslikule põhikoolile ja lähtuvad Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest (edaspidi, PGS). PGSi järgi paragrahv number 2 järgi on astmed järgmised: (PGS: 2010; §2-1)

I kooliaste 1.-3.klass

II kooliaste 4.-6.klass

III kooliaste 7.-9-klass

Järgnevalt toon välja kolme kooli õppekavadest lähtuvalt (v.a. Tartu Maarja Kool) eurütmia tunni eesmärgid, väljundid ning tunni iseloomustused. Toetun eelkõige nendele kooliastmetele, mis antud koolides eksisteerivad.

Õppe - eesmärgid põhikoolis vastavalt pedagoogika õppejõule Tobias Richterile (Richter 2010):

Õpilaste sisemise ja välise vormi ning ruumitunnetuse arendamine;

Ruumitunnetuse arendamine liikumisjoontes

Tahte – ja hingeelu seoste loomine;

Muusika- ja keeleteadmiste kogemuslik süvendamine;

Kontsentreeritud kuulamisoskuse- nii kõnes kui muusikas- arendamine;

Põhiliste eurütmiliste žestide tundmine nii kõnes kui muusikas;

Keha liikumise tähelepanek ja diferentseeritud tundmaõppimine;

Eurütmilise liikumise objektiivsete seaduspärasuste tunnetamine;

Sotsiaalse tunnetuse arendamine ühisharjutuste kaudu.

Eurütmia tunni üheks **põhieesmärgiks** on, et ta oleks lapse arengule eakohane ning tähtis on keha, vaimu ja hingelise liikumise tasakaalu leidmine. Tunni põhielementideks on liikumine, vormide moodustamine ja nende järk- järguline süvendamine lähtudes laste vanusest. Muusikaliste intervallide äratundmine ning muusika väljendamine läbi liigutuste on eurütmia tunnis samuti üks olulisemaid punkte. Eurütmias eelneb ettenäitamine arusaamisele. (Viljandi Vaba Waldorfkooli Õppekava 2014, lk 140)

Eurütmiaõpetust ei ole riiklikus õppekavas iseseisva õppeainena. Kokkupuutepunktid on kehalise kasvatuse ainekavas tantsulise liikumise osaoskusega. (TWG õppekava 2014, lk 7)

Esimeses kooliastmes on õpet iseloomustavateks märksõnadeks mängulisus, võlu ja muinasjutulisus. Tegeletakse eelkõige käte liikumise ja vormide kuju arendamisega, alustades kõige lihtsamatest ning paigalseisvatest, jõudes välja erinevate vormide liikumiseni ruumis. Liikumise lähte- ning lõppvormiks on ring. Ühist ringi tajutakse samuti pildiliselt „päikese“ või „lossiaiana“, sirget „kuldsillana“, „võluredeli“. (Richter 2010, lk 443)

Aastate läbi õpitakse tajuma järjest enam muusikat ning läbi liikumise seda tunnetama ja väljendama. Veel on üheks eesmärgiks peenmotoorika ning kontsentratsiooni arendamine läbi erinevate osavus- ja keskendumisharjutuste. Nendeks on näiteks muusikalisel taustal käimine, jooksmine ja hüppamine. Harjutustes toimuvad pidevad kordused, et arendada järelaimatavust ning tugevdada liikumisjõudusid. Kõneeurütmia arendamine toimub põhiliselt läbi muinasjuttude, kuhu lisatakse juurde ka liikumiselemente. Kõneeurütmias tunnetatakse häälikute olemust, tuletades neid sõnadest või tekstidest. Näiteks loomade

liikumise imiteerimise näol. Esimese algastme lõpuks kasutatakse ka mängulise vormina geomeetriat, näiteks võetakse ruumis nelinurga või kolmnurga kuju. (Richter 2010, lk 444)

Taotletavad õpitulemused (AVW õppekava 2016):

3. klassi lõpetaja:

Tunneb eurütmilisi häälikužeste nii kõnes kui muusikas

Liigub üksi ja grupis lihtsamates geomeetrilistes vormides

Tunneb ja kasutab erinevaid liikumisviise ning samme

Jälgib grupi tempot grupiliikumistes

Väljendab eurütmiliselt õpitud keele- ja muusikaelemente

Teeb vahet paremal ja vasakul poolel

Lõiming teiste ainetega I kooliastmes

Esimeses kooliastmes on eurütmiaõpetus seotud muusikaõpetuse, liikumisõpetuse, emakeele), matemaatika (arvud, lihtne arvutamine 20 piires, hulkade moodustamine) ja vormijoonistamisega. Kolmandas klassis lisandub ka kodulugu. Erinevates klassides pööratakse ühele ainele rohkem või vähem rõhku ning iga aastaga seosed lõimuvad järjest enam. (TWG õppekava, lk 6)

Teises kooliastmes suunatakse õpilasi järjest iseseisvalt liikuma ning end väljendama läbi muusika ja keele. Toimub eurütmia aine seoste loomine teiste ainetega nagu emakeel, ajalugu, võõrkeel ning süvendatakse veel geomeetriat. Põhjusel, et laps haaraks teadmisi mitte ainult mõistuse järgi, vaid ka oma tunde- ja tahteluga. Näitena võib tuua „Kalevipoja“ teematilised läbimängud või võõrkeelsete salmide kasutuse. (VVW õppekava)

Geomeetrias toimub kujundite nihkumis- ja muutumisharjutuste kasutamine, et toetada elementaarsel viisil kasvavat abstraktsiooni- ja orienteerumisvõimet, mis pakuvad lapsele kindlustunnet. Näiteks toimub ringist vabanemine ning uudsena avastatakse inimkuju geomeetria, mida iseloomustav viieharuline täht. Seda liigutakse ka tunnis läbi. (Richter 2010).

Üheks eesmärgiks on veel arendada uusi hingelisi jõudusid nagu fantaasia ja kujutlusvõime ning moraalsus, mis vajavad selles eas eriti tundlikku lähenemist ja arendamist. Muidugi arendatakse lisaks osavus- ja keskendumisharjutusi. Niisamuti läheb spetsiifilisemaks helieurütmi ehk eurütmi tunni muusikaline pool (Richter 2010) Häälikueurütmias algab seos draamatikaga, seeläbi saab hingeelamusi rikastada ja süvendada.

Taotletavad õpitulemused (*ibid.*,)

6. klassi lõpetaja:

Tunneb ja kasutab eurütmiseerides õpitud keele- ja muusikaelemente,

Oskab eurütmiliselt väljendada õpitavate võõrkeelte mõningaid omapärasid,

Liigub üksi ja grupis erinevates geomeetrilistes liikumisvormides,

Liigub grupiga tekstist tuletatud liikumisvormides,

Liigub koos grupiga erinevates põimvormides,

Oskab lihtsamates liikumisvormides frontaalselt liikuda,

Järgib liigutustega helikõrgusi.

Vastavalt Tartu Waldorfgümnaasiumi õppekavale on teises kooliastme ainetevaheline lõimumine esimesest kooliastmest mõnevõrra erinev. Muusikaõpetus, liikumisõpetus, emakeel, matemaatika jäävad. Küll aga asendub alates viiendast klassist vormijoonistamine vaba käe geomeetria. Lisaks tuleb siduva aina võõrkeel ning looma- ja taimeõpetus, mida võib samastada riiklikus õppekavas oleva bioloogiaga või

loodusõpetusega. Kuuendas klassis muutub eelmainitud aine kivimi- ja taimeõpetuseks. (TWG õppekava 2014)

Kolmandas kooliastmes

Eurütmia aines saab lisaks muudele varem ilmunud elementidele oluliseks draama. Tegeletakse keelel põhinevate inimese hingemeeleolude (näiteks nagu rõõm, kurbus, tõsidus, lõbusus) välja elamisega läbi eurütmiliste liikumiste. Dramaatilises luules, milleks on ballaadid, võetakse kokku kõik hingelised ja ruumilised väljendusvõimalused. Sotsiaalse tegevuse innustamise eesmärgil kasutatakse eurütmia muusikalises pooles tööd gruppides. Kolmanda kooliastme noort iseloomustab eelkõige füüsiline ujedus ja vaikimissoov, mida olen välja toonud eelnevas peatükis. Siinkohal harjutatakse eurütmia ühiselt silmas pidades vajalikke oskuste ning võimete arendamist, näiteks nagu ruumi kasutamine, kokku ja lahku liikumine, sisemine, sammumine ning liigutuste vormimine. Seda nii üksinda kui ka grupis. (Richter 2010)

Soovin tuua eraldi välja põhikooli kolmanda kooliastme viimase ehk üheksanda klassi eurütmia õpetuse sisu ja eesmärgid, mis on välja toodud Viljandi Vaba Waldorfkooli õppekavas ning tuginevad Tobias Richteri metoodilisele allikale. Esile toomise põhjuseks pean olulist erinevust eelmiste klasside meetodite ning eesmärkide osas.

Üheksandas klassis toimub metoodikas otsustav pööre. Varem harjutatud ja teadvustatud võetakse korduvalt läbi tunnetuslikumalt ja kujunduslikumalt. Eesmärgiks on teksti ja muusikapalade esitamine korrapärastes vormides või vabas koreograafias. Teisisõnu toimub kõikide varem kasutatud elementide ühteliitmine ja selle läbi eurütmia kunsti loomine. Pedagoogilised harjutused, nagu osavus- ja keskendumisharjutused lähevad üle dünaamiliseks liikumiseks. Põhieesmärgiks on anda õpilasele võimalus sisemisele pingutusele ja kujundusvõimele, ehk anda võimalus eurütmilises eneseväljenduses iseseisvalt mõelda. (Aruküla Vaba Waldorfkooli õppekava, lk 143)

Ainete lõimumine

Kolmandas kooliastmes lisandub eelmistes ainetes mainitud ainetele juurde veel draama. (TWG õppekava)

Eurütmia Tartu Maarja Koolis

Tartu Maarja Kooli (edaspidi TMK) kohaselt käsitletakse eurütmia teistsuguses võtmes kui siiani eelmainitud waldorfkoolides, mis põhineb eelkõige waldorfpedagoogikal ning antroposoofial.

Vastavalt kooli õppekavale arendatakse eelkõige eurütmia tundides põhiliselt üldmootorikat. Niisamuti toimuvad eurütmia tunnid, mida annab vastava koolituse läbinud õpetaja. Eurütmia tunnis tegeletakse sarnaselt rütmikatundidele muusika ja kõnerütme esiletoovate liikumisharjutustega, elavdades õpilaste rütmitaju ja koordineerimisvõime. Lisaks tegeletakse eurütmia tunnis erinevate keelte- (vokaalid, konsonandid) ning muusikaelementidega (takt, rütm, meloodia, harmoonia). Eurütmia kui kunstiline liikumine annab võimaluse kõne ning muusika esteetilise poole tajumiseks ja õpilaste tundeelu eakohaseks arendamiseks. (Tartu Maarja kooli õppekava)

Teisisõnu peitub antud koolis eurütmia roll eelkõige baaselementide arendamisel ning individuaalse arengu soodustamisel. Määravaks on waldorfpedagoogikal põhinev ravipedagoogika, mis on eelkõige mõeldud erivajadustega lastele.

1.5. Sotsiaalkunst eurütmias

Lasteaiast õpivad lapsed eurütmias koos liikuma. Ringis liikumine õpetab lapsele, et tal on võimalik liikuda paremale või vasakule ainult siis kui tema naaber liigub. Lisaks õpitakse liikuma ringis koos nii sissepoole kui ka väljapoole, samuti märgates teisi. Kuna eurütmia tunnid on mõeldud tervele klassile, siis hiljem on märgata nii poiste kui ka tüdrukute seas suurt arengut. Suudetakse liikuda harmooniliselt ning toimub sisemine ja

välimine areng terve klassiga. Üllatusrohkelt võib eurütmia olla heaks suhteloojaks klassides. (Poplawski 2011, lk 8)

Mõnedes waldorfkoolides on üsna väikesed klassid, näiteks ka Eestis. Tänu eurütmia olemasolule võib aga juhtuda, et seal on edukaid sporditiime, näiteks korvpallis, kuna klassi sotsiaalne atmosfäär on justnimelt läbi eelmainitud aspekti ühtsustunud.

Eurütmia õpe muutub aastatega järjest keerulisemaks, sest siis õpitakse seitsmeharulisi tähti ning keerukamaid mustreid, samuti alati (mõtteis) teistega harmoonias ja arengus olemist. Õpilased arendavad enesetunnetust ruumi ja teiste suhtes ning õpitakse liikuma kui üks osa grupist (liige). (*ibid.*)

Mõeldes ühiskonna mudelile arendab eurütmia sotsiaalsuse pädevusi mitte ainult eurütmia tunnis, vaid ka hiljem ühiskonnas. See võib omakorda kaasa aidata kergemale toimetulekule ühiskonnas. Inimene õpib arvestama teistega, suudab olla empaatiatundelisem ning märkama enda ümber toimuvat.

2. EMPIIRILINE UURIMUS

2.1. Uurimuse eesmärk ja meetod

Käesoleva peatüki eesmärgiks on välja selgitada, kuidas mõistavad eurütmiat kui waldorfpedagoogika ühte olulist osa Eestis tegutsevad eurütmiat õpetajad.

Kvalitatiivse, sihtgrupile suunatud, uurimuse eesmärgiks on koguda andmeid järgmistele uurimisküsimustele vastuste saamiseks:

1. Milline on eurütmiat tähendus waldorfpedagoogikas eurütmiat õpetajate arvamusel?
2. Milles avaldub eurütmiat kasulikkus õpilastele eurütmiatõpetajate hinnangul?
3. Kuidas näevad ja hindavad eurütmiatõpetajad eurütmiatõpetuse väljundeid eurütmiat ja väljaspool eurütmiat?
4. Milline on eurütmiatõpetajate ettekujutus eurütmiatõpetuse (sh ravieurütmiat) kasutusvõimalustest ja eurütmiatõpetajate ettevalmistusest Eestis?

Eestis tegutseb eurütmiat valdkonnas hetkel 7 inimest, neist 5 töötab koolides ning on seotud igapäevaselt pedagoogilise eurütmiat valdkonnaga. Kõik õpetajad õpetavad eurütmiat lisa aiena ja üks nendest töötab väljaspool waldorfpedagoogilist haridusasutust.

Intervjueeritavad:

- 1) Aruküla Vaba Waldorfkooli eurütmiatõpetaja: Karmen Püü
- 2) Tartu Waldorfgümnaasiumi õpetaja: Kadri Kont
- 3) Viljandi Vaba Waldorfkooli õpetaja: Virgi Ojap

4) Tartu Maarja Kooli eurütmiaõpetaja: Merje Malkki

5) Aruküla Vaba Waldorfkooli ravieurütmist: Katrin Napp

Valim on objektide väiksem hulk, mis on valitud koguhulgast (populatsioonist ehk üldkogumist), mille kohta soovitakse informatsiooni saada (Õunapuu 2013, lk 139). Uurimuse valimi koostamisel lähtusin mugavusvalimi meetodist. Mugavusvalimi puhul on tegemist uurija jaoks kergesti kättesaadavate huvialustega, kus eelkõige lähtutakse lihtsa kättesaadavuse, leitavuse või uuritavate koostöövalmiduse põhimõttest. Valimi koostamist ei kavandata metoodiliselt, eesmärgipäraselt ega strateegiliselt. (Õunapuu 2012)

Mugavusvalimi meetodi kasuks otsustamisel võtsin arvesse järgnevaid asjaolusid. Esiteks oli mugavusvalim sobilik uuritava teema osas, kuna kasutan tulemusi esmaste andmete saamiseks. Teise põhjusena toon välja eurütmiaõpetajate kättesaadavuse ja koostöövalmiduse antud intervjuude läbi viimise osas ning samuti vajadusel oli tagatud täiendavate küsimuste küsimine.

Pöördusin eurütmiaõpetajate poole isiklikult. Oma uurimise raames viisin läbi kaks ekspertgrupiintervjuud Tartus Maarja koolis ja Viljandi Vabas Waldorfkoolis. Kuna tegemist on kombineeritud intervjuude liigiga, siis pean vajalikuks tuua kaks eraldi mõistet.

Ekspertiintervjuu on üks poolstruktureeritud intervjuu vorm, mida 2002 a. tutvustas Michael Meuser ja Ulrike Nagel. Erinevalt biograafilistest intervjuudest ei paku intervjuueeritavad siin uurijale huvi mitte niivõrd (terviklike) inimestena, kuivõrd ekspertidena teatud valdkonnas. Nad on uuringusse kaasatud kui teatud rühma esindajad (Laherand 2008, lk 199)

Rühmaintervjuu e. fookusgrupiintervjuud nimetatakse uurimisprotseduuri intervjuuks või arutluseks. Liitega fookus rühma ees rõhutatakse, et tegemist on rühmaga, kellega tehakse

intervjuu uurimuslikel, aga mitte näiteks terapeutilistel, tegevuste planeerimisega seotud vm. eesmärkidel. (Laherand 2008, lk 219)

Esimene intervjuu plokk toimus 20.02.2016 ja viimane plokk 12.03.2016. Mõlema plokki kestuseks oli kuni 2 tundi kuna õpetajate vahel tekkisid pikemat sorti arutelud, mis olid minu lõputöö jaoks vajalikud, uurimisküsimustele vastava info saamiseks. Gruppiintervjuul osales neli õpetajat. Individuaalintervjuuna intervjuueerisin Aruküla Vaba Waldorfkooli ravi- ja lasteaiaeurütmiõpetajat Katrin Nappi. Antud intervjuu toimus 22.04.2016 ning kestis 1,5 h.

Andmete kogumiseks koostasın küsimused poolstruktureeritud intervjuu läbiviimiseks (Lisa 1). Toetusin TÜ Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia Õpibaasi kvalitatiivse intervjuu koostamisjuhendile. (samm.ut.ee/intervjuu) Lisaks toetusin ka Meri- Liis Laherandi selgitatud struktuuridele, teoses „Kvalitatiivne Uurimisviis“ (Laherand 2008) ning Lembit Õunapuu konspektile, „Kvantitatiivsetes ja kvalitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes“ (Õunapuu 2014). .

Küsimuste koostamisel lähtusin oma püstitud eesmärgist, milleks on välja selgitada, kuidas mõistavad eurütmiat kui ühte waldorfpedagoogika ühte olulist osa Eestis tegutsevad eurütmi õpetajad. Selleks panin paika neli põhiküsimust, millele lisandusid neid toetavad küsimused. Antud põhiküsimused olid koostatud vastavalt minu uurimisküsimustele. Vestluse käigus küsisin omalt poolt täpsustavaid ning toetavaid küsimusi.

Intervjuueerides püüdsin hoida vestlust võimalikult vabas ja avatud õhkkonnas.

Intervjuud sissejuhatavad küsimused (Lisa 1) on taustinfo saamiseks pedagoogiliste kogemuste kohta.

Intervjuu koosneb neljast põhiküsimusest, mida toetavad täiendavad küsimused. Küsimuste koostamisel lähtusin eelkõige lõputöös püstitatud eesmärkidest. Osaliselt küsimused kattuvad minu varasema seminaritöö koostatud küsimustega, sest tegemist on sarnase eesmärgiga, kuid suurema valimiga. Leian, et laiemal valimil on antud küsimused vajalikud.

Küsimused 1-2 annavad vastuse töös püstitatud uurimisküsimusele õpetajatepoolsest eürütmia tõlgendamisest ning selle praktilisest käsitlemisest waldorfpedagoogikas.

Küsimus 3 annab vastuse järgnevale minu uurimustöös püstitatud uurimisküsimusele eürütmia kasulikkusest lastele õpetajate hinnangul. Teise ja kolmanda küsimuse täiendküsimused koostas samuti vastavalt oma uurimisküsimusele, saamaks ülevaadet õpetajate arvamusest eürütmiaõpetuse tulemi osas.

Küsimus number 4 on koostatud eesmärgil saada teada, milline on õpetajate arvamus eürütmiaõpetuse kasutusvõimalustest ja eürütmiaõpetajate hetkelisest ettevalmistusest Eestis.

Lõpetav osa andis võimaluse õpetajal omapoolset lisada teemaga seonduvat informatsiooni.

Enne intervjuu läbiviimist selgitasin intervjuu konfidentsiaalsust ning sain nõusoleku, et võin õpetajate poolt öeldut antud lõputöös nimeliselt avaldada. Intervjuud lindistasin diktofoniga ning hiljem tegin sõna – sõnalise allikate transkriptsiooni, mille käigus valisin välja enda jaoks vajaliku informatsiooni. Siinkohal lähtusin märksõnadest, mis olid seotud uuritava teemaga ja mis toetaksid minu uurimusküsimusi.

Tõin välja olulisemad vastused, tuginedes teooriale ning tehes omapoolseid järeldusi.

Tulenevalt õpetajate erinevast tööstaaži pikkusest ning teadmiste ja kogemuste pagasist kajastan töö analüüsi osas intervjuu tulemusi eraldi vastanute vahel.

Seoses sellega, et Tartu Maarja kool käsitleb õppekava kohaselt teistest Waldorfkoolidest erinevalt eurütmiat, on ka minu intervjuudes vastused paigutatud vastavalt nendele uurimisküsimuste peatükkidele, mis käivad minu uurimisküsimuste alla.

2.2. Uurimuse tulemused ja interpretatsioon

Järgnevas peatükis analüüsin intervjuueeritavate vastuseid tuues paralleele teoreetilises pooles käsitletud õppekava sisu ja intervjuudest saadud tulemustega ning lisades nendele omapoolsed arvamused. Põhjusel, et antud teemat ei ole varasemalt Eestis uuritud ning seega pole teema kohta palju kirjandust, toetub minu uurimuse analüüsi osa eelkõige ekspertide, ehk eurütmiatõpetajate hinnangutele.

Lihtsama intervjuueeritavate vastuste eristamise eesmärgil olen need välja toonud kaldkirjas (*kursiivis*). Pausi kõnes tähistan märgiga (.) (Laherand 2008, lk 282)

Katkendi väljavõtteid tekstidest olen märgistanud järgneva märgiga [...] (Õunapuu 2015, lk 12)

2.2.1. Intervjuueeritavate taustandmed

Antud uurimuses toon välja intervjuueeritavate taustandmed, mis on olulised antud uurimuse läbi viimiseks.

Neli intervjuueeritavat on läbinud 2005-2010 aastal Eesti- Soome Eurütmiat diplomikoolituse ning töötavad eurütmiat õpetajatena eelmainitud koolides. Kõikidel õpetajatel on eurütmiatõpetaja haridus, kuid erinev töö - ja õppestaaž . Veel ühendab kõiki õpetajaid ka asjaolu, et eurütmiatõpetajate tegevust toetatakse põhitöökoha kõrvalt. Näiteks Kadri Kont töötab lisaks inglise keele õpetajana ja Virgi Ojap töötab notarina Viljandi Notaribüroos. Karmen Püü on lisaks eelmainitud töökohale klassiõpetaja, Merje Malkki – eripedagoog. Teistest erineva taustaga on Katrin Napp, kes on Aruküla Vaba Waldorfkoolis

ravieurütmist ning annab eurütmia Aruküla Waldorflasteaias. Katrin on õppinud 1991. aastal Saksamaal Stuttgartis, mis on ühtlasi ka waldorfpedagoogika ja antud eriala sünnigipaigaks. Peale sealset eurütmiaõpet toimusid jätkuõpped pedagoogilise eurütmia valdkonnas ja paralleelselt osalemine lavalises harrastuseurütmias koos teiste välismaal olevate eurütmistidega.

Järgnevalt annan lühiülevaate intervjuueeritavate kogemuse - ja kokkupuute kohta, mis puudutab eurütmia.

Katrin Napp ravieurütmist ja eurütmia õpetaja Aruküla Waldorflasteaias. Tagasi tuli Katrin 1995.aastal ning alustas oma teadmiste edastamisega Aruküla Vabas Waldorfkoolis eurütmia õpetaja näol. Kokkupuude teiste õpetajatega muutus tihedamaks kui toimusid Soome- Eesti eurütmiaõpetaja koolitused, kuna Eestis olevatel koolitustel kasutati eelmainitud kooli eurütmia saali. 2010 aastal andis Katrin õpetaja teatepulga üle Karmen Püüle ning täiendas end ravieurütmisti erialal. Tegemist on Baltikumi esimese ravieurütmistiga. Enne eurütmiaõpingute alustamist oli Katrin lõpetanud TRÜ majandusteaduskonna ja töötanud mõned aastad oma erialal.

Virgi Ojap on tegelenud eurütmiaiga, alustades selle harrastajana alates 1993. aastast ning töötanud eurütmiaõpetajana juba 2007. aastast. Ta on lõpetanud Tartu Ülikoolis õigusteaduste eriala ning põhikohana töötab notarina endanimelises büroos. Hetkel annab Ojap eurütmia tunde Viljandi Vaba Waldorfkooli 6.-9. klassidele. Nooremates klassides hetkel eurütmia tunde ei ole.

Kadri Kondi eurütmiaõpetaja tööstaaž on 5 aastat. Enne seda töötas ta Tartu Waldorfgümnaasiumis inglise keele õpetajana, mida ta on ka lisaks eurütmia õpetajale ka praegu. Oma suure koormuse tõttu õpetab Kadri eurütmia hetkel Tartu Waldorfgümnaasiumis 1.-6. klassidele. Lisaks juhendab Kadri eurütmia harrastusrühma. Vanemates klassides hetkel eurütmia tundi ei ole.

Karmen Püü on samuti töötanud eurütmiaõpetajana viis aastat. Sarnaselt Kadrile töötas ta enne klassiõpetajana ja teeb seda ka paralleelselt eurütmia õpetamisele. Karmen on lõpetanud eelnevalt Tallinna Ülikooli ning käinud sarnaselt Virgile eurütmia harrastusrühmas.

Merje Malkki annab eurütmia tunde Tartu Maarja koolis. Põhjusel, et tema õpilased on teatud liikumiskunstega, erineb sealne tund mõnevõrra eelnevate õpetajate metoodikast. Sellegipoolest säilib antroposoofiline mõttelaad, mis on waldorfpedagoogika lätteks.

2.3. Eurütmia tähendus waldorfpedagoogikas Eesti eurütmiaõpetajate hinnangul

Eurütmia algele definitsioonile, mis Steineri järgi on nimetatud „nähtavaks lauluks“ ja „nähtavaks kõneks“ toon välja intervjuueritud eurütmiaõpetajate tõlgendusi eurütmiaist. Üldistatult võib kahest näitest kokku võtta eurütmia kui hingestatud liikumiskunsti, mille sisse on peidetud muusikalised rütmi- ja kõneelemendid. Teisisõnu mõistan hingestatuse all seda, mis tuleneb läbi eeterkeha kui ka astraalkeha ning jõuab inimese “minani”. Olles leidnud eurütmia definitsiooni oma seminaritöös, keskendun küsimusele, kuidas õpetajad tunnetavad eurütmia tähendust isiklikul tasandil, ehk mida on see neile andnud?

Virgi Ojap, edaspidi Virgi

Eurütmia on hingestatud ehk hingeline liikumine ja seda väga reaalses tähenduses, mitte kuidagi abstraktselt. [...] Eurütmia on elustav ja äratav liikumiskunst, mis mõjub tervendavalt, teeb kergemaks, rõõmsamaks. Otseselt elujõududega seotud liikumine. [...]

Kadri Kont, edaspidi Kadri

[...] Liikumine eelkõige. Läbi liikumise kõne ja muusika väljendamine. Nii kõnes kui muusikas on väga objektiivseid elemente, mis on väga ehedad ja puhtad. Kõigepealt neid üles leida kõnest ja muusikast ja siis läbi liikumise neid nähtavaks teha [...]

Merje Malkki, edaspidi Merje

[...] Läbi eurütmia tegelikult ma väga paljusid asju vaatan siiski hoopis teiste silmadega tänu sellele, et ma olen eurütmia õppinud. Et muusika, siis kõik selline nagu kirjandus ja kõne pool on hoopis teise vaatevinkli saanud absoluutselt. Mingisugused nagu protsessid nagu meie ümber looduses ja selles ka, et see eurütmia koolitus paratamatult paneb hoopis teistpidi elule vaatama. [...]

Katrin Napp, edaspidi Katrin

[...] Minu jaoks on hästi oluline, et nendel häälikutel on vaimne tagapõhi ja muusikal on ka vaimne tagapõhi. [...] Nii nagu muusikul on pill instrument, siis eurütmistil on selleks kogu tema keha ja kuidas ma mõistan seda. See ongi see, et mina hakkam helisema. See on väga pikk otsimine ja meeletu harjutamine. - See on tooneurütmia seisukohalt. Häälikueurütmia seisukohalt näiteks see, et igal häälikul on oma algus vaimses maailmas.

Antud uurimusest selgus, et sarnaselt Steinerile mõlemad eurütmiaõpetajad toonud välja eurütmia tähtsuse waldorfffoolis. Defineerides seda ka kooli südameks. Oluline on siinkohal mainida fakti, et seda oli mainitud gruppintervjuus ning samuti eraldiseisvas intervjuus, mis minu vaate kohaselt tingib õpetajate poolset arusaamad eurütmia tähendusest waldorffpedagoogikas. Õpetajad usuvad, et eurütmia on hingekandvaks elemendiks. Lisaks neile on ka Steiner, Poplawski ja teised minu töös varem mainitud eurütmistid toonud välja kui üht olulist osa waldorffpedagoogikas.

Katrin

[...] Üks õppejõud on öelnud, et eurütmia on waldorfkooli süda. Nii nagu läheb eurütmial koolis, nii läheb sellel koolil. Läbi eurütmia tõstetakse need õppained mingile teisele tasandile, nad saavad nagu mingi vaimsuse sinna juurde [...]

Virgi

[...] Tegelikult meist palju targemadki nii antroposoofid kui ka waldorfkooli pedagoogid on öelnud, et ei ole tegemist õige waldorfkooliga, kui seal ei ole eurütmia.[...]

Sarnaselt Poplawskile selgus ka õpetajate intervjuus välja eurütmia loomus waldorfpedagoogikas, milleks on ümbritseva tajumine, meelte äratamine ning tegevuste teadlik olemine. Kui Poplawski kohaselt balleti ja modernse tantsu tuleb kui inimeste poolt tuletatud, siis eurütmia iseloomustatakse kui eelkõige sisemiste jõudude äratajat ning inimese hingest tulenevat kunsti. (Poplawski 2011) Leian, et selles peitub ka põhjus, miks eurütmia nimetatakse ka hingestatund kunsti, kuna toimub hingeline emotsioonide peegeldus.

Virgi

[...] Hing pannakse liikuma mitte väliselt, näiteks nagu balletis tihti peale emotsioneeritakse, vaid et see on nüüd hinge kvaliteet, mis kannab igat häälikut ning me tajume seda erinevalt. Ka helisid. Ja et laps oma sisemist voorust hakkab ka tajuma ning üles äratama. Ja see on minu meelest see eeldus, et inimene, kes tänapäeval on väga paljude võimaluste ja ohtude sisse paisatud. Et kui ta ise ennast ei tunne ja iseendas neid nüansse ei taju, siis tal on väga raske elust millegi jaoks välja tulla või millegi jaoks jõudu leida. [...]

Virgi

Et sellise elava kunsti ja väga teadliku kunsti peaülesanne oleks teha asja tundlikumaks, nüansirikkamaks ja inimese ütleme meeled, see meelte asi just, et need meeled nagu ei känguks. Et see on ju teada, et kui n-ö mingi loom on pimedas koopas ja ta kunagi valgust ei saa, siis tal ei arene silmad väljagi üldse, noh mutt ei näe.

Oluline on eurütmia õpetajate arvates ka kuulmismeele arendamine pidevas ja detailses arengus. Niisamuti eelnevalt mainitud meelte arengus, kus tõesti eurütmia arendab nii baasmeeli, milleks on kompimine, nägemine, kuulmine, haistmine ning lisaks sellele muudab neid detailsemateks ja ärksamateks. Kõige tähtsam baasmeel on tasakaalumeel.

Virgi

Elektroonika teeb lapsed järjest vähem seesmiselt võimeliseks kuulama. Kuulamine on üks oluline asi. [...] Ja nii on meie igasuguste meeltega on tegelikult täpselt samamoodi. Et kui neid ei lähe piisavalt vaja ja neid ei arendata, siis nad lihtsalt känguvad. Ühel hetkel neid ei ole. Ja kust siis need meeled toitu saavad? Kõik need sellised nüansirikkad meeled, et selle tõttu võib ka öelda, kas me läheme primitiivsuse ja jämeduse suunas- väga raske rokk-muusika või väga brutaalne. See kindlasti võib- olla teatud eas on vaja kõigil läbi elada, aga kui inimesed jäävad sinna kinni, nad ei suudagi enam midagi nagu juurde võtta, sest nad ei kuulegi peenemaid helisid, need ei ole nende jaoks enam muusika.

2.3.1. Eurütmia ja teiste ainete sidusus waldorfpedagoogikas

Uurimistöö teoreetilisest osast selgus, et eurütmia on üheks siduvaks õppeaineks waldorfpedagoogikas, mis ühendab lisaks muusikale ja keeltele, veel geomeetriat, vormiõpetust, ajalugu ja liikumisõpetust, matemaatikat ning ka kodulugu. Eurütmiaõpetajad püüavad lisaks ühildada oma teemad teistes ainetundides läbitavaga. Siinkohal näen eurütmia kui üht läbivat ainet, mis aitab lastel luua seoseid ning kasutada elavat ja praktilist geomeetriat, matemaatikat ning teistes ainetes õpitud ilma, et nad seda teadvustaksid. Viimast just seepärast, et eurütmias eelneb tegevus tõlgendamisele.

Katrin

Eurütmia see on nagu suur järv, kuhu kõik jõed kokku voolavad. Eurütmias saavad kokku nii paljud erinevad ained, mida lapsed muidu õpivad, aga eurütmia seob need kõik kokku selliseks eriliseks kunstiliseks vormiks ja eurütmias täiesti teadvustamata nad kogevad väga paljut seda, mida nad enne on õppinud. Ja seda ei öelda lastele, et siin on üht või teist, vaid lihtsalt eurütmia seob endas ütleme näiteks muusika või eesti keele vormide või geomeetriaga, igasugused erinevad läbielamisvõimalused.

Kultuuriepohhid on samuti õpetajate sõnul ühed eurütmia toetavad ained. Näiteks kui ajaloos käsitletakse pärsia aega, siis baseerub sellel samuti ka eurütmia või kui on Antiik-Kreeka temaatika, tegeletakse „Odüsseia” luulekatkendite eurütmiseerimisega ka eurütmia aines. Arvan, et see aitab lastele põhjalikumalt ning kergemini antud teema läbida ja hingega sisse elada.

Katrin

Kultuuriepohhid võetakse läbi. On ka alliteratsioon ja kui alliteratsiooni aeg on neljas klass, siis kasutatakse materjalina Kalevipoega ja ka teisi eeposeid. See on ka seotud neljanda klassi õppeainetega ning tuleb paralleel jälle. Meil on eurütmia tunnis luuletused või tekstid kasutusel. Ja neid tekste me käsitleme vastavalt sellele, mis on antud klassil teemaks. Kui nad õpivad peatunnis valme, siis me võtame eurütmias näiteks ka valme tekstideks. Kui nad käsitlevad peatunnis muinasjutte, näiteks esimene klass, siis me võtame ka muinasjutu. [...]

Vastavalt eelnevalt öeldule ei eurütmias läbi töötatud tekst- luule, *alliteratsiooni* (vt. Ptk 1.1. mõiste nr. 4) või valmide näol mitte ainult kõne arendav osa, vaid toimub nii teksti kui kultuuri paremini mõtestamine läbi kuulnud sõnade liikuma panemise. Teisisõnu iga sõna jõuab õpilaseni ning seeläbi mõistetakse sügavalt teksti sisu. Tekst elatakse läbi iseendas.

Läbivate ainete sidusus ei peitu mitte ainult koolikontekstis, vaid tänu koolieas seoste loomisele leian, et hilisemas eas on kergem luua omavahelisi seoseid, tunnetades tervikut ning nähes õpitut ka elukontekstis. Näiteks geomeetria ja liikumise seoses.

2.4. Eurütmia kasulikkus õpilastele Eesti eurütmia õpetajate hinnangul

Küsimusele, kas eurütmia on lastele kasulik vastasid kõik õpetajad jaatavalt juba eelmisel aastal läbi viidud seminaritöös väljenduti eurütmiaõppe vaieldamatu vajalikkuses waldorfpedagoogikas. Eurütmia kasutegur lastele peitub lisaks hingelisele ja intellektuaalsele arengule ka muudes nüanssides. Alustades kasvõi füüsilise ja kontsentreerimise oskuse arendamisest.

Karmen

See on õppeaine, kus ainukesena minu arust on lapsel hõivatud koguaeg mõte, tunne ja tahe. Ehk et siis ta peab olema kogu aeg mõttega sealjuures, ta ei saa kuskil hajevil olla. See on tänapäeva laste juures väga raske muidugi. On väga palju lapsi, kes on kuskil hajevil ja kuskil mujal oma mõtetega. Siis, et ta tundege tõesti see muusika ja kõne, rütmid või misiganes, et ta sellega peab olema seal juures. Ja tahte pool, et ta tõepoolest iga hetk seal kohal on. Iga hetk on ta sellega hõivatud.

Niisamuti peitub ka eurütmias raviv ehk teraapiline pool, mis väljendub spetsiifilisemalt küll ravieurütmias, kuid õpetajate sõnul eksisteerib seda sarnaselt ka pedagoogilises eurütmias, mis omakorda korrastab tundekeha ning aitab saavutada tasakaalu. Õpetajate sõnul põhjendab see ka ravieurütmisti vajalikkust igas waldorfpedagoogikat viljelevas koolis.

Virgi

Eurütmia kohta öeldakse ka, et ei ole vaja nagu mõelda mingi teraapia peale, vaid eurütmia ise on nagu teraapia. Ja ma arvan, et sellepärast on sellele väga suuri lootusi pandud. [...] „See on minu meelest väga praktiline ja väga arendav. Et see kõik justnimelt

korrastab tundekeha ja aitab inimesel saavutada keskpunkti, et tal oleks selle tundekeha jaoks natuke rohkem sellist vundamenti või pidet.

Nii VVW kui ka TWG õpetajad töid välja eurütmia kasulikkuse sotsiaalse aspekti näol. Toimub teineteisega suhtlemine nii kõne verbaalsel kui ka füüsilisel tasandil, näiteks füüsilisel tasandil erinevate vormide või kujundite läbimine

Kadri:

Pluss see, (.) et lapsed õpivad suhestuma nagu teisega ka, et see sotsiaalne pool on ka seal juures hästi tugevalt.

Virgi

Sotsiaalsus- väga palju sotsiaalsust on seal. Et seal ei saa üksi mitte midagi, seal on suured vormid, mida peab läbima terve klass tihtilugu. [...]

Siinkohal viitan eelnevalt mainitud ringi kujundile, mis T. Poplawski sõnul on üks enim arendatavaid sotsiaalse arendamise meetodeid. Leian, et eurütmia üheks tähenduseks waldorpedagoogikas vastavalt eurütmiaõpetajate arvamustele on ka sotsiaalse protsessi areng, teineteise märkamine ning suhtlemine.

Maarja Kooli eurütmia õpetaja hinnangu kohaselt aitab eurütmia ka füüsilist keha arendada ning olla teadlik ning keskendunud harjutuste läbimisel. Erinevusena kehalisest kasvatuses või liikumistundidest mainisid õpetajad, et eurütmia näol ei toimu mitte ainult primaarne kehamälu arendamine mehhaanilisel moel, vaid toimub ka teadvustamine või n-ö hingega läbimine.

Merje

Enamasti ma teen niimoodi, et ta oma kehaga ka sirutub sinna suunas, et ta teab seda. Või kui ta paneb jala risti, et siis tal tõesti on see tunne, et see on see kahe jala kokku.. Väga palju sarnaseid harjutusi, mis teeb võib- olla tantsuõpetaja või võimlemisõpetaja ka, aga eurütmia õpetajana ma proovin, et oleks kogu oma olemusega seal nagu teadlikumalt. Selliste lihtsamate liigutuste juures ka. Kui me ette liigume kui me taha liigume. Kui me nagu sirutame, seda võib ka teha, et ma tõstan käed üles ja nagu venitan ennast natukene. Aga kui ma annan eurütmia tunnis selle, et ma kasvan nagu kõrgusesse, annan talle nagu mingi pildi, et siis ei ole see lihtsalt selline füüsiline liigutus, vaid ta läheb nagu oma tähelepanuga. Just sellega, et ta läheb oma sellise hingepildiga või sinna juurde, et see on see, mis sellele füüsilisele ja kehakultuursele oskusele juurde lisandub.

Kadri

Sealjuures on ka see mälu arendamine, mis ei ole ainult see intellektuaalne mälu, mida eurütmia arendab, vaid justnimelt see rütmiga eeterkeha mälu eks ole ja sealt edasi. Et just need erinevad mälukvaliteedid arenevad ka läbi eurütmia lastes.

Siinkohal viide just antroposoofilisele vaatevinklile, kus väljendub eurütmia seotus eeterkehaga ning selle kõrgeima tasandilise mälu arendamisega.

Läbivalt on eurütmia kontekstis oluline ka kontsentratsiooni teema. Eurütmia aitab keskenduda ning õpetajad peavad justnimelt keskendumisoskust tänapäeval raskeimaks tegevuseks. Eelkõige õpetab antud kunst keskendunud olekut sotsiaalses keskkonnas.

Katrin

Eurütmia on selline asi, mis toob inimese hästi tugevalt iseendasse. [...] Minu suur õpetaja on öelnud, et eurütmia on kõige suurem kontsentratsioon, mis on olemas maailmas. (.) Inimene peab olema nii tugevalt iseendas ja samas ärkvel ja avatud, märkama ümbrust.

Võib ju mediteerida kuskil üksinda silmad kinni eks ole. Aga olla tugevalt kontsentreerunud, aga samas enda ümbrusele avatud. [...] See on väga suur oskus. (.) Lastele ju hakatakse seda detail detailide haaval või element elementide haaval andma neid üksikuid elemente ja siis neid vaikselt seotakse kokku. Algul kaks elementi ja mõnel juba kolm elementi.

Virgi:

[...] Ja lõpp-astmes peaks see viima selleni, et inimese MINA taju või muusika harmoonia tajumise võime on seotud tegelikult sellega, et inimesel on MINA jõud olemas. See, kellel on minajõud nõrk, ei taju ka seda harmooniat. Et see peaks jõudma sinnamaani, et me töötame detailselt rütmi, takti, taktijoonega kui ka intervallid ja siis ütleme need esimene ja teine hääl ja siis peaks harmooniataju tekkima [...]

Väidetavalt peitub galopi tegemises võime kehal paremini omastada kaltsiumi, mis on Kadri sõnul ka neuroloogiliselt tõestatud. Lisaks aitab antud meetod ka ära hoida varajase seksuaalsuse. Ehk siis lapsed ei pea oma seksuaalsust varakult juba väljendama. Eelmainitu ilmnas juba Aruküla Vaba Waldorfkooli eurütmiaõpetaja täiendusel. Lähtudes uurimuse teoreetilisest poolest, siis selgus, et eriti tähtis on galopp ehk otsekiibits esimeses kooliastmes.

Kadri

Ja siis seesama asi, et miks näiteks galoppi teha mitu aastat järjest, et organism omandaks kaltsiumi palju, et hambad, luud oleksid tugevad.

Minu meelest selliseid väljundeid ja kasutegureid on nii palju nii erinevatel aladel.

See kokkupõrke jõud aitab galopil omastada kaltsiumi palju. Et see on selline neuroloogiline protsess ka, mis on antroposoofilises meditsiinis vähemalt tõestatud

Karmen:

Ja siis need otsekiibitsad hoiavad seal varajases puberteedis ära varajase seksuaalsuse, ehksiis need lapsed, kes seal varajases elus palju otsekiibitsa harjutusi saavad, siis neil ei teki, et noh jah, ikka tulevad need allapoole vöö teemad klassides siise ka. Aga nad saavad selle elada välja selles hüppes (.) Tasakaalustab ära, et muidu puberteedi eas tekib see, et on ülakeha eraldi ja alakeha eraldi. Ja see mis toimub, et neil ei ole seda ühendust poolte vahel, aga see kiibitshüpe on see, mis nad siis kokku sulatab.

Veel selgus õpetajate vastustest just nimelt kuulmismeele arengu esile toomine. Põhjusel, et eurütmiat on nähtav kõne ning nähtav laul, siis mõlemad baasmeeled nagu nägemine ning kuulmine on olulised ning eurütmiat kasulikkus peitub nende süvaarendamisel. Lisaks meelte arendamisele peitub kõne kuulmise oskus, mis aitab inimesel tajuda heli ning parandada ka õigekirja oskust. Eelnimetatud osade arendamisega seostub ka rütm ning selle tunnetamine, mis areneb lapses samuti eurütmiat toel.

Katrin

Eurütmiat õpetab väga täpselt kõne kuulama. Ta ju õpetab kõne kuulama kuni hääliku-täpsuseni. Kui sa teed eurütmiat kätega ühe hääliku, siis sa pead ära tabama, mis hetkel see häälik kõlab, et sa sel hetkel teed seda. [...] Tänu sellele võivad erinevad probleemid, näiteks õigekirja probleemid kaduda. Sest kui sa väga täpselt kuuled seda, mida keegi räägib, siis sa ei kaota kirjas häälikuid ära. Kui su kõrv on koolitatud, siis sa kuuled detaile ja keele tunnis on palju lihtsam. Ja ma kujutan ette, et lapsel on palju lihtsam kuulda, kus on näiteks lauses paus ehk koma koht. Nii ta õpib väga lihtsalt kuulma kõnet.

Virgi

Et kui me avaneme või sulgume, et see on täpselt sama, mis me hingeliselt teeme. Kui on rütm, edasipürgiv rütm või laskuv rütm- endasse tõmbuv jälle. See on kõik, mis me hingeliselt teeme. Kui me kuuleme duuri, molli, seda läbi elame. See on hingeline liigutus, aga samal ajal arendab see muusikalist kuulmist.

2.5. Eurütmiaõpetuse väljundid Eesti eurütmiaõpetajate hinnangul

Käesoleva peatüki eesmärgiks on leida vastus minu järgnevale uurimisküsimusele, mis puudutab eurütmiaõpetajate hinnanguid eurütmiaõpetusest tulenevate väljundite osas.

Intervjuueritavate hinnangud samastuvad minu arvates suurel määral õppekava väljunditega, mis on minu teoreetilises pooles välja toodud. Juhin tähelepanu eelkõige sellele, mis puudutab waldorfpedagoogikat.

Õpetajate arvates on üheks mõõdetavaks aspektiks olukord või näide, kui waldorfkooli tuleb üle uusi õpilasi munitsipaalkoolidest. Õpetajate sõnul on see üheks suuremaks mõõdikuks nii erinevuste kui tulemuste näitajaks. Noor, kes on saanud eurütmia juba algklassist peale tajub õpetajate sõnul maailma teistmoodi. Näiteks ei pruugi põhikooli viimases astmes teha vahet vasakul ning paremal poolel. Neil tekib raskusi ruumilise liikumise läbimisega ning liigutuste ja tunnete teadvustamisega. Lisaks sellele tekib reeglina ka sotsiaalse koostöö barjäär, kuna ei ole harjutud ühiselt koos liikuma.

Virgi

Meil on olnud selliseid juhuseid, kus suhteliselt põhikooli viimasesse astmesse on tulnud õpilasi riigikoolist või munitsipaalkoolist lapsi juurde. Ja muidugi meil ei ole võimalik neile eraldi tundi teha, et nad peavad sukelduma kohe sinna eurütmiasse.

Vot siis on näha, mida teised juba oskavad, kes on varem ja mis puudub uutel lastel. Nad võivad olla käinud mingites tantsutundides või spordis või muusikakoolis. Aga hästi kummaline on see, et ei tehta vahet paremal ei vasakul küljel. Isegi mitte kuuendas klassis. Kõlab kummaliselt. Ei suudeta ette kujutada. See tähendab, et sa ei suuda oma kujutlusjõude aktiveerida. See tähendab, et sinu kujutlusjõud on tugev eriti geomeetrias, kus sa suudad ette kujutada, kuidas see kaheksa nüüd liigub. Sõltuvalt, kus ma alustan seda, kas kaheksa alt või ristumispunktist või on kaheksa seljataga. Kus on, milline võiks olla see viisnurga liikumine, seitsenurga liikumine. Tegelikult see näitab terve mõtlemise, terve mõistuse olemasolu.

Karmen

Ma lisan siia ühe kogemuse juurde selle sama koha pealt kui tullakse klassidesse juurde üks kõik, kust koolidest, siis on mul sama tunne, et siis tajud ära selle, mis kogu selle ülejäänud kambaga on tehtud, [...] et kui viiendasse klassi, tuleb kuskilt mujalt laps. Ta ei ole ei rumalam ega kehvem ega musikaalsem, aga ta ei suuda niimoodi liikuda. Mis siis, et ta võib- olla käib muusikakoolis ja mis kõik, aga sotsiaalses liikumises ta ei suuda teistega koos liikuda. Needsamad ruumigeomeetria kujundid või need mis me teeme, kas luuletuse või muusikapala järgi.

Seal on nagu eriti näha, et ta võib kasvõi oma koha heal juhul ära tajuda, aga seda, kuidas see kõik liikuma peab ja seda, kuidas teistega arvestama peab millimeetri kaupa kasvõi, selleks läheb aega. Olenevalt lapsest aasta või kaks või kaheksandaks, üheksandaks jõuab kohale. (.)

Praegu on meil viiendasse klassi palju lapsi juurde tulnud ning sealt on näha. Ja samuti on selle viiendaga mul selline kogemus, et neljanda klassi lõpuks ja viienda alguseks ka, kuidas kogu klass ja poisid eriti suudavad liikuda nii harmooniliselt, kuidas nad suudavad oma käsi hoida ja samas vanemad vaatavad, silm on märg. See on tõesti hämmastav. Muidu on spordipoisid ja seal kaklevad tormavad ja siis seal saalis on see kamp neid viiendike. Ja siis on tõesti niimoodi, et harmoonilises kaheksas ei tea, mis veel ära teeks. [...]

Toetudes esimese peatüki materjalidele ja ka õpetajate intervjuule, õpetatakse lastele eurütmia vastavalt arengule. Õppekavas välja toodud väljunditele tuginedes on ka õpetajad toonud välja põhjuseid, miks eurütmia on lastele kasulik. Põhituum on tehtu teadvustamine ning läbi mõtestamine ja niisamuti harjutamiseoskuse arendamise kasulikus. Eneseteadvustamine aitab näiteks Eesti ravieurütmisti arvates end paremini valitseda ning teadvustades enda liigutusi suudetakse valitseda ka oma tundeid, kuna liigutused on emotsioonide üks väljendusviise.

Katrin

Teadvustada oma liigutusi. Teadvustada oma tundeid ja tundeliigutusi. Teadvustada oma mõtteid ja oma mõtteliigutusi. See on järjest rohkem iseenda valitsemine, iseenda tundma õppimine. See on iseenda tundmaõppimine läbi eurütmia. Esmalt sa õpid, mida teeb su parem jalg, mida teeb su vasak jalg. Mida teeb su parem käsi, mida teeb su vasak käsi. Mida teevad nad korraga – parem käsi, vasak jalg. Palun väga otsi üles, ruttu. Nüüd vaheta ära. Nüüd kiirelt vaheldudes.

Lisaks ka see, mil viisil tehakse ning väljendatakse liigutusi janneid harjutatakse. Harjutamise ning kordamise oskus on oluline ning selle põhiväljundiks on tulemus kui lapsed saavad iseseisvalt hakkama mitu korda harjutatud ülesandega. Toimub ka harjutatu teadvustamine teisel tasandil.

Katrin

Nii väikelastel kui ka koolilastel ta õpetab neid tegema voogavaid, sujuvaid liigutusi oma kätega. Meie igapäeva - liigutused on teadvustamata ja sellised hakitud- nii nagu juhuslikult tuleb. Väiksemates klassides osaliselt nad matkivad õpetajat, osaliselt nad teevad juba ise. Ja kui öeldakse, et õpetaja on juba mitu nädalat liigutusi ette näidanud ja ütleb, et nüüd teete ise. Ja nad teevad ise nii hästi kui neil välja tuleb. Ja nad vormivad oma liigutusi. Ja see on inimesele nagu üks võit nagu teadvustada ennast järjest rohkem.

Tulenedes eurütmia tähendusest “nähtav kõne, nähtav laul” on kindlasti üheks väljundiks see, et lapsed suudavad olla kuulamisel ning kõnelemisel tähelepanelikumad. Suudetakse eristada helikõlasid, nüansse ning neid samuti markeerida. Kuulamiseeltele ning nägemismeeltele aktiveerumist on täheldanud kõik õpetajad.

Virgi

Hästi palju on see kuulamise asi, et sa tegelikult hakkad kuulama, mis on päriselt. Kasvõi muusikalist näidet tuua, et me kuulame ja uinume nagu sellesse muusikasse. Aga see ärkvelolev kuulav laps, mida meie harjutused varakult ju tegelikult nõuavad, ongi, et ma tõesti nagu kuulen ära, et kus on lühikesed ja kus on pikk. Kus läheb duurist molli või vahetub helistik või midagi muutub. Kus on paus (.) Mis hingab seal.

Mis puudutab Tartu Maarja kooli, siis vastavalt varem mainitule, erineb sealne õppekava waldorfkoolide omast ning samuti väljundid on erinevad. Siiski leian, et saab leida ühiseid nimetajaid väljundite osas. Üks selge märk on see, et laps suudab iseseisvalt teatud liigutust järele teha. Siinkohal võib võrdluse tuua väikelaste eurütmia väljunditega, mille nõue on küll sama. Antud koolis on see aga mõnevõrra lihtsam. Väga palju oleneb noorest ning tema isiklikest võimetest, mida suudab hinnata ainult õpetaja ise. Teisel võimalusel, olles läbinud tegevusi hingeliselt, mitte füüsiliselt, väljendub lapse emotsioonidest kohati ära tuntav rõõm. Laps näeb hääliku kuju või kuuleb selle kõla ning püüab õpetajat järele matkida.

Merje

[...] Üks näitaja on see, et kui see õpilane suudab üha iseseisvamalt teha seda harjutust, sest kui ma alguses pean talle seda korduvalt ette näitama ja kui see tema iseseisvuse aste suureneb, siis see ongi ütleme üks näitaja tema edusammudest. Siis nendest lastest, kellelt ma ei eelda, et ta saaks seda iseseisvalt teha, aga ma näen, et see on talle kasuks ja kui ta seda vähemalt teeb koos pingutustega teistega. Mõnikord võin tajuda, et ta märkab midagi muud enda ümber. Et ta märkab, et me oleme seda teinud. Et see on see sama meloodia, mida me oleme teinud.

Mõne õpilase puhul on osutub oluliseks sotsiaalne kontekst ehk suutlikkus suhestuda ning grupiga kaasa teha. Eurütmia sotsiaalne aspekt ja olulisus on ilmnunud ka varasemast teoreetilisest poolest. Kui õpilane suudab eelmainitud koolis grupiga koos töötada ning

tehtud harjutusi sooritada suheldes füüsiliselt teistega, siis on tegemist juba suure saavutusega antud õpetaja sõnul.

Merje

[...] Meie kooli mõne õpilase puhul on hästi oluline (.) Väga lihtne harjutus ja ta teeb selle üksinda ära. Ja siis kui ta peab tegema teistega koos ja ta ei suuda seda teha teistega koos, kuna on liiga palju segavaid faktoreid. Et ma hindand seda väga, kuna eurütmia on väga sotsiaalne. [...] Ja on tõesti õpilasi, kelle puhul iseseisvaid harjutusi saab lugeda tehtuks, aga just Tema puhul on oluline just see kui ma näen, et ta teeb selle teistega koos. Et just see objektiivne hindamine on eurütmia puhul oluline.

Kindlasti on eurütmia puhul oluline seegi, et tund toimub tervele klassile ning kõik peavad kaasa tegema ning õppima. Sellest väljendub suutlikkus väljendada vastandemotsioone ja -karaktereid nagu näiteks tugevus ja õrnus.

Virgi

Just see rikkus, et suudad tugevat asja teha ja ka õrna. Et ei ole nii et olen mingi „macho“ mees ja kandiline ja karm. Et samamoodi tüdruk, kes näiteks on õrn ja peenike, tema peab ka õppima olema julge [...] kõik peavad selle ära proovima ja õppima. See on reaalne oskus, sest kui nad selle juba ära tabavad, siis on see nagu nende. Et sa avad järjest järgmisi kambriuksi ja tegelikult on kõigis lastes see olemas.

2.5.1.Eurütmiaõpetuse väljendumine väljaspool tundi

Iga kunst aitab lastel areneda erinevate viiside läbi. Eurütmia läheb sügavuti luulesse ning muusikasse, aidates lapsel mõista ning väärtustada hinnatud muusikat ja luulet (Poplawski 2011). Omandatud oskused ning väärtused kanduvad hilisemas eas ka täiskasvanu ikka,

mis aitab täiskasvanul end selgemini väljendada ning anda edasi sarnased väärtused järgnevale põlvkonnale.

Eurütmia tähendab eelkõige liikumist ning õpetajate vastuste kohaselt on üheks väljundiks liikumise tunnetamine ning vormi taju. Vormi taju väljendub ka vormiõpetuse tunnis. Väljundi peatüki juures pidasid kõik õpetajad just antud punkti oluliseks. Muidugi eurütmia väljendub ka sellega seotud ainetes, nagu näiteks matemaatika ning geomeetria.

Katrin

Luuletuste saatel liikumine ruumis – eesmärk on siin sügavamalt läbi tunnetada teksti,

arendada vormitaju ning grupis koos liikumise võimekust. [...] Näiteks nii nagu vormide liikumistes eurütmia tunnis, kus ta pidi aru saama, kuhu täpsemalt peab minema, niisamuti ka vormijoonistamises on olulised ettekujutamisoskused ja vormijõud. Hiljem kandub see edasi ka geomeetriatöös. Algul vabakäe geomeetria, pärast täppisgeomeetria koos joonlaua ja sirkliga. Hiljem on geomeetria teema matemaatikas,

kus sulle antakse ette mõõdud või pinnalaotus või telje ümber pöörlev kujund ja sa pead välja mõtlema, mõttes konstrueerima selle kujundi või matemaatilise keha.

Kadri

Väljaspool tundi koolis vormijoonistamine läheb kindlasti paremini. Mitte ainult see, mis nad tunnis teevad, vaid ka aru saamine [...]

Virgi

Ja muidugi see geomeetria on otseselt see matemaatiline mõtlemine. Ja kui tänapäeval need mõtlemisoskused jäävad ka kängu. Lapsed enam ei mõtle. [...] Et eurütmias on seda väga vaja. Nad ei saa aru muidu. Sellepärast on ka hea kui ei ole tahvli peal lastel ees, et

mis joonist nad peavad tegema. Et see kõik jääks ikkagi siia sisse. Ja siis on otseselt see, mis nad vajaksid kindlasti matemaatikas ja see vormijoonistamine.“

Juba eurütmia kasulikkuse peatükis tõid õpetajad välja sotsiaalsuse aspekti ning seda peeti oluliseks mainida ka väljundite osas. Õpetajate sõnul muutuvad noored teineteise suhtes ärksamaks ning hakatakse märkama teineteist ja teineteisega arvestama. Õpetajate sõnul ei väljendu see ainult eurütmia tunnis, vaid nii klassi kontekstis kui ka väljas pool kooli, mis teebki antud aspekti väga oluliseks. Allpool on toodud näide, kus õpilaste märkamise taju avaldub ka käitumises.

Katrin

[...] Nad hakkavad järjest rohkem teineteist märkama. Samamoodi jälle pilk teravneb.

Üksteise tunnetamine ja märkamine, et kuidas keegi tunneb ja kuidas keegi teeb. Ka see,

kuidas ma teise inimesega toime tulen, kui teine on eurütmias aeglasema mõistmisega

kui mina või kui keegi unustab kogu aeg või ajab sassi, kuidas ma sellega toime tulen.

Kas ma lähen kohe ja hakkan selgitama või ma kannatlikult ootan ja lasen tal endal

mõelda. Või ma lasen kannatlikult teisel ruumis liikudes enda eest läbi minna, ei torma

kohe ette, esimeseks. Tähendab, üksteise märkamine ja teineteisega arvestamine, seda

nad õpivad kindlasti eurütmiaid tehes.

Virgi

Näiteks meil on väga selgelt tagasiside see, et kui sa waldorflastega lähed kuskile muuseumi. Ükskõik on ta muuseum või kirik. Siis sa saad nendega minna. Neil on nagu selline mingi taju, et mingid asjad on väärtuslikud ja nad aktsepteerivad seda. [...] Meil on järjest rohkem tagasisidet sellele, et küll need waldorfkooli lapsed on distsiplineeritud ja

kui hästi nad käituvad. Ja kui vaikselt nad kuskil on. [...] Me tegime näiteks mingit veneetsia klaasi maali ja siis tuli teine muuseumi töötaja vaatama, et meil käivad kogu aeg lasterühmad, et mis teil juhtunud on, miks lapsed nii vaiksed on?“

2.5.2. Eurütmia laiem kasutegur hilisemas elus

Antud peatükis püüan anda ülevaate enda uurimisküsimusele, milles kajastan eurütmia õpetajate hinnangut eurütmia kasutegurist hilisemas elus.

Arengupsühholoogia kohaselt kõik, mida lapsed saavad lapsepõlves endaga kaasa väljendub hiljem täiskasvanueas nii sotsiaalse- käitumise kui ka omaduste läbi. Kõik oskused, mida väiksena omandatakse, kanduvad samuti täiskasvanu ellu kaasa. Waldrofkooli põhiliseks eesmärgiks on laps ette valmistada iseseisvaks eluks nii teistega suhtlemisel, arvestamisel, toidu kasvatamisel ja hankimisel, mida toetavad näiteks aianduse tunnid. Niisamuti on eurütmia põhiline eesmärk istutada lastesse teadmiste, oskuste ning kogemuste kogum, mis aitab neil hiljem sotsiaalses maailmas toime tulla. Seda eelkõige läbi erinevate meelte arendamise ning tunnetamise. Meelteks ei ole mitte ainult baasmeeled, vaid ka juba eelnevalt mainitud ärsuse ning märkamise meel. Kinnituseks toon välja Katrin Nappi arvamuse.

Katrin

[...] Nendes pannakse mingisugused asjad idanema, mis hiljem saavad siis õide puhkeda või edasi kasvada. Piltlikult öeldes. See, mis nendesse istutatakse, on inimeseks olemiseks väga olulised asjad. Ja hiljem saavad need edasi areneda. Need ei ole alati praktilised, kellelegi ette näidatavad oskused, vaid siin on ka meeltearengule palju. Ja ilma meelte arenguta me ei saa inimesena olla täiuslikud või harmoonilised. See on väga oluline asi.

Minu seminaritöö käigus koostatud uurimisküsimusele selle kohta, mida eurütmia arendab vastasid nii VVW eurütmiaõpetaja kui ka TWG eurütmiaõpetaja kuulamise oskuse arenemist ning mitte ainult koolis, vaid ka hilisemas elus. Pean oluliseks kommenteerida allolevat arvamust, et eurütmia suureks boonuseks on tõesti see, et muusika kuulamise alge ning meelearneng istutatakse kõikidesse õpilastesse. Vastupidiselt üldhariduslikule koolile, kus ainult n-ö valitud või „võimekad“ õpilased, kel on võimalus end sel teel arendada, saavad antud võimaluse osaliseks. Väidetavalt teeb eurütmia ka tundlikumaks, mis muidugi ka õpetaja arvates ei pruugi alati just kõige parem olla kuna inimene võib välitegurite suhtes liiga tundlikuks muutuda. Samas areneb õpilastes jõudsalt nende endi hinnangul tajumeel.

Katrin

[...] Õpetab muusikat kuulama. Kõik ei ole ju muusikakoolis käinud. Et ka need, kes ei ole muusikakoolis käinud saavad hoopis teise kõne muusika kuulamiseks. Teise kõrva kõne kuulamiseks. Hakkavad tulevikus hoopis teistmoodi luulet kuulama. Eurütmias me kasutame luulet kõnes ja riime tekstis. [...]

Eurütmia teeb tundlikumaks. See on õnn ja õnnetus eks ole see tundlikum olemine - ühest küljest sa hakkad maailma nüansirikkamalt ja peenemalt tajuma. Nüansse ja värve. Teisest küljest ei pruugi see sind õnnelikumaks teha, aga elu saab rikkam olema, et ta lihtsalt teeb tundlikumaks.

Eurütmia tulemit on õpilased ise märganud just auto juhtimisel, kus abiks on nimelt eurütmias läbitud liikuv geomeetria ning arenenud taju.

Katrin

Waldorf-õpilased ise on öelnud, et eurütmiaõpetus tuleb abiks auto juhtimisel. Kuidas sa kurve võtad ja kuidas sa tunnetad, kui palju sa tohid keerata või kui kaugel takistusest sa parasjagu oled. Auto on sinu pikendus ja nii kuidas sa oled harjunud ruumis oma liigutusi tajuma, nii tajud sa ka hiljem autot juhtides. Seda on öelnud endised waldorfõpilased ise. [...]

Intervjuude vastustele tuginedes kulmineerub põhirõhk just nimelt hilisemas eas suutlikkusele märgata end ümbritsevat keskkonda ja iseennast. Kõik õpetajad nõustusid üksmeelselt, et eurütmia aitab hilisemas elus eelkõige märgata ning olla kaastundlik teineteise suhtes. Oskus märgata tuleb nende arvates kindlasti kasuks ning aitab inimesel tajuda ennast ja niisamuti suhestuda teistega.

Kadri

Minu meelest käivad siia ka need asjad, millest me juba varem rääkisime, et näiteks seesama suutlikus märgata rohkem. Olla kaasinimeste suhtes tundlikum võib - olla või selline empaatiavõimeline.

Virgi

Koolieurütmia enamus asju on seatud kogu klassile ja ta tõesti peab märkama, et ta on üks osa kaheksast ja et tervikuna moodustub mingi lill või, et tõesti seal on kolm kolmnurka ja nad moodustavad veel ühe terviku – suure kolmnurga näiteks. Ja nad hakkavad nagu märkama nagu tervikut. Et tänapäeva häda on ka see, et igaüks on nagu enda eest väljas ja ta nagu ei taju, mis ümbruses on [...] Ja samamoodi mõjub see elus kaasa. Et ma muidu märkan oma ümbrust ja siis ma olen adekvaatsem. Nooh (.) ma saan adekvaatsemaid otsuseid teha kui märkan, mis ümbruses on või ma märkan, mis üldse sinna sobib. [...]

Katrin

Märkad rohkem. Kindlasti märkab rohkem

Enesejuhtimise oskus igas valdkonnas nii füüsiliselt, vaimselt e. tunnete järgi kui ka tundeline enesejuhtimine on igati moodi soodustatud hilisemas elus ja terviklikum. Siia võib näiteks tuua, et järjest enam on meie kaasaja ühiskonnas n-ö tardunud lapsi, kes on hõivatud üleliia nutiseadmete, televiisoriga. Liikumine muutub järjest vähemaks ja niisamuti eneseväljendusoskus, mis minu hinnangul ilmneb ka emotsionaalsel tasandil. Minu kogemuse põhjal laps, kes veedab vähem aega füüsiliselt aktiivselt tegutsedes on tihti emotsionaalselt frustreritum ning tasakaalutum.

Virgi

Ja siis see, mis ma ütlesin, et inimene on õppinud elus iseeneses olema. Iseeneses nii füüsiliselt ennast juhtima nii oma tunnetega tööd teinud. Käinud läbi erinevate tekstidega ja erinevate luuletustega ja väga palju läbi elanud ja läbi töötanud. Et sellest tuleb mingi tunde kogemus. Ja siis kõik vaimne töö, mis on saalis tehtud.

See kõik muutub liikuvamaks Füüsiliselt muutub liikuvamaks. Tunnete alal liikuvamaks, vaimselt liikuvamaks. Liikumine on inimese põhiomadusi. Kui inimene tardub, siis ta ei ole terve. Siis ta on haige.

Keskendunud ja avatud olek on samuti üks nendest faktoritest, mis eurütmia õpetajate hinnangul eurütmiaõpetusega kaasneb. Leian, et tänapäeva maailmas, mitte ainult lapsed ei ole välismaailma virtuaalmaailma küüsis, vaid seda on ka täiskasvanud. Järjest enam muutub tavapäraseks mitme ülesande üheaegne tegemine ehk rööprähklemine ning siis on raske keskenduda ühele tegevusele korraga. Lisaks sellele on eurütmia õpetajad rõhutanud kujutlusvõime arenemist eurütmia kaudu. Näiteks toon Katrin Nappi väite:

Katrin

Ja kõik see iseeneses olemine ja oskus olla pikemat aega kontsentreerunud ja samas avatud. Tänapäeval on see üks asi, mis hakkab meie elus defitsiidiks muutuma, seda on

maailmas järjest vähem. Me ju liigume sinnapoole, et kõik need välised meeleärritused teevad meid pinnapealseks ja selliseks hüplevaks. Ja tihtilugu, näiteks koolis, me näeme, kuidas lapsed ei suuda enam kontsentreeruda. Eurütmia on vastupidine harjutus - vaadata iseendasse. Et iseennast juhtida tulevases elus, teada oma oskusi, oma väärtusi, seda, kes ma olen. Selleks on ju tarvis iseendasse süüvida. See paneb aluse väga mitmele asjale. Kujutlusjõud tugevneb ka, sest me teeme eurütmias liigutusi luuletustega koos ja kui sa neid luuletusi korduvalt kuuled, siis ka kujutlusjõud tugevneb ja kasvab.

Sarnaselt seminaritöö tulemustele toodi ka antud intervjuus välja eurütmia osa kui harjutamise oskuse arendaja, mis ühtlasi aitab õpilasel keskenduda tegevusele. Eurütmiaõpetajate sõnul on tänapäeva lastel üsna raske millegi kallal pingutada ning seda pidevalt mitmeid kordi harjutada.

Kadri

Ma loodan tulevikus waldorfkooli õpilastele, kes on saanud eurütmia, et ei tunta hirmu ega tüdimust näiteks nooh mingite harjutamist vajavate oskuste omandamise eest. Või süvenemist vajavate oskuste eest. Et eurütmia on siiski selline asi, mis suhteliselt pikka aega nõuab, et see saaks kehasse, et saaks liikumise. [...] Ja tänapäeval ei ole vaja oskust harjutada midagi pikalt. Et teeb vast tugevamaks kui see oskus niimoodi tuleb noorest kaasa.

2.6. Eurütmiaõpetuse kasutusvõimalusi Eesti riigis Eesti eurütmia õpetajate arusaamades

Antud peatükis annan ülevaate eurütmiaõpetajate hetkelisest ettevalmistusest Eesti riigis eesti eurütmiaõpetajate endi hinnangul. Saadud informatsioon on ühtlasi ka vastuseks ühele minu uurimisküsimusele: Milline on eurütmiaõpetajate ettekujutus eurütmiaõpetuse (sh ravieurütmia) kasutusvõimalustest ja eurütmiaõpetajate ettevalmistusest Eestis?

Käesoleva uurimusküsimusest lähtudes esitasin õpetajatele ühe põhiküsimusena, millised on nende arvates eurütmiaõpetuse tulevikuvaated waldorfpedagoogikas ning väljaspool waldorfpedagoogikat. Vastamisel peegeldus õpetajatepoolne kõhklikkus eurütmia kasutusvõimaluste üle, mis tulenes sellest, et tegemist on alles uudse kunstiga ja antud kunsti tulemeid hilisemas eas on raske mõõta. Vastavalt õpetajate poolt öeldule on arendada veel palju. Niisamuti nähakse eurütmia kui üht tulevikule suunatud kunsti eelkõige teraapia osas.

Karmen

[...] Me oleme alles nii lapsekingades, et ma ütlen enda kohta. Praegu on ikka hästi suur ma tea nende noh metoodiliste vahenditega, mis meil on nagu antud. Pole ise võib- olla kõike omandanud veel. (.) [...] Ilmselt siin tuleb tulevikku vaadata ja siis mõelda, et mis on need omadused, mis on või b- olla noh 30ne aasta pärast on lastel, kes meil praegu koolis on, et neid arendada, aga praegu ma ei oska selle peale midagi öelda, et mis see konkreetselt võiks olla

.

Tegelikult eurütmia juba on tulevikule suunatud nii õppeaine kui üldse kunst kui kõik alad. Et seal on ikka teraapia osa, seal on ma arvan nii palju saladusi veel sees, et seda me ei tea, mida ta nagu arendab.

Siiski leiavad õpetajad, et erinevalt teiste riikide eurütmia õpetajatest on neil suur roll võtta vastutus eesti keele eurütmia leviku ning kandmise eest. Antud väitega olid nõus ka teised õpetajad. Nõustun antud väitega, kuna keel on nii spetsiifiline asi, et seda on võimeline edasi andma lastele inimene, kes on selles keeles, kas tõeline ekspert nii kõnes kui praktikas või kõneleb emakeelena. Oma kogemustest tean, et lapsed kuulevad ära iga pisinüansi, et seda hoida ja lapse hingele edastada on oluline see ise vastavalt läbi elada.

Kadri

Ikka see eesti keele eurütmia ka on see koht, mis on meie vastutada. Vähemalt selle algus. Et eesti sõnalist eurütmia ja kõnet saavad arendada eelkõige need õpetajad, kelles see keel sees elab.

Karmen

See on jah, see koht. Keele rütm ja keele tunnetamine ja keele omad võlud, et seda ei tule ükski õpetaja Soomest õpetama. See ei ole selle rahva hingest lähtuv.

Küll aga nenditi kindlalt eurütmiaõpetajate vajadust Eesti waldorfkoolides. Õpetajad on endi sõnul eurütmiavaldkonnas võimalikele muutustele avatud. Minu poolset argumenti kinnitavad allolevad kommentaarid, mille põhjal selgub, et eelistatakse erinevast koolkonnast tulevaid uusi õpetajaid, et tuua Eestisse mitmekesisust ning eriilmelisust antud valdkonnas.

Virgi

[...] Meil on praegu waldorfskooli ja lapsi, kes vajavad rohkem eurütmia kui meil on õpetajaid praegu. Et meil on hädasti vaja uusi eurütmiaõpetajaid või - olla natuke teise koolkonna all õppinud kui meie, et see rikastaks Eesti eurütmia maailma väga kui tuleks nagu teise koolkonna õpilased õpetama. Ja meil see enesearenduse töö käib meil õpetajatel nagu tänagi minu meelest on see praegu väga lootust andev. [...]

Õpetajate vastustes peegeldub suur vajadus eurütmiaõpetuse järele, mitte ainult õpetajate vähesuse tõttu, vaid ka sellest, et järjest enam tuleb lapsi, kellel on raskusi keskendumisega ning kujutlusvõimega, mida tingib Tartu WG eurütmiaõpetaja sõnul elektroonse tehnika üleküllus. Küsimus peitub selles, kuidas liikuda ühiskonnaga kaasa ning eurütmia kaudu need juba tekkinud ilmingud tasakaalustada. Nõustun õpetajate arvamusega, mille kohaselt aitab siin tihe suhtlus, pidev enesetäiendamine ning informatsiooni jagamine.

Kadri

Neid vilju, mis on tulnud ka üksteisega jagada ja talletada mingil moel ja edasi talletada. Kuna see on selline eurütmia tuleviku väljakutse, mis seisab ees, aga et noh on kuulda siin väljastpoolt ka, et aina enam tuleb selliseid tehnika kahjustusega lapsi. Et võib - olla üles leida need viisid, et kuidas neid lapsi aidata eurütmia läbi. Mulle tundub, et see on nagu oluliselt viimase aja fenomen (.)

Eurütmia arenduse seisukohalt toodi välja kunstilise eurütmia arenguvajadus, et tuua seeläbi eurütmia n-ö rahvale lähemale.

Pean oluliseks siinkohal nentida, et algselt oma seminaritöökä valminud intervjuus, õpetajad ei olnud veel valmis eurütmia välja viimisega waldorfpedagoogika keskkonnast, kuid antud intervjuu näitas, et juba ollakse valmis laiahaardelisemaks muutuma ning eurütmia kunsti rohkem ka teistele tutvustama ja näitama. Muidugi rõhutati seda, et eurütmia peaks kindlasti tegelema inimene, kes on vastavat eriala õppinud ning omab sel alal põhjalikke teadmisi ja oskab neid teadmisi rakendada - ehk siis professionaal, mitte lihtsalt harrastaja.

Katrin

[...] Võiksid olla pidevalt toimuda igapäevased harrastuseurütmia kursused, et võimaldada huvilistel eurütmia tegeleda. Eelkooliealistele võiksid samuti toimuda õhtused eurütmia tunnid. Sinna saaksid tulla ka need lapsed, kes waldorfi lasteaia ei käi.

Virgi

[...] Aga samamoodi, et võib- olla, et neid huviringe ja kunstiringe tekiks ka. Ja samas Eestis ka, noh ei ole huvirühma või sellist. Aga võiks olla rohkem selliseid harjutusrühmasid, kes siis üksteisele näitaksid. [...] Praegu on see ikkagi meil väga, et me ikkagi kõike ei jaksa, et just tekiks need noored. Ka kunstiline pool areneks edasi. [...] Et

ka huvihariduse maastikul areneks ja ka miks mitte pikas perspektiivis ka Eesti oma lavarühm või tantsurühm nagu tantsurühmad, kes tegutsevad pidevalt. Miks mitte selle peale mõelda. Sest see kunstiline pool on (.) nagu Steiner ütleb- “kasvatuskunst”, et see kunstiline pool peab olema, et siis saab edasi minna, ka see pedagoogiline ja ravieurütmia.

Eurütmia õpetajate seisukohalt olid peamisteks arenguvajadusteks veel professionaalsete klaverisaatjate olemasolu, kes oleksid olemas ning omaksid vastavat ettevalmistust. Niisamuti tuntakse puudust kõnekujundajast kui ka ravieurütmistist e. eurütmiaaterapeutist, keda on hetkel ainult üks terve Baltikumi peale. Niisamuti toodi välja ka tehnilised puudused, milleks on õigetele tingimustele vastava eurütmiasaali hetkeline olematus kõigis koolides ning spetsiifilise valgustuse ja riietuse olemasolu.

Kadri

On tegelikult Eestis suur puudus eurütmia tundides klaverisaatjatest. Meil on nüüd praegu üks, kelle koolis kus on. Et Tartus on väikestel, kuid seda puudust on just teadlikest muusikutest.

Karmen

See on õige jah, et meil on hea muusik, kes suudab improviseerida, kuid piiratud oskustega, et igat nooti ette panna ei saa.

Virgi

Ja ühtlasi ka kõnekujundaja. Sest mina loen ise teksti ja võib- olla mõne käeliigutusega pean aitama või meelde tuletama õpilasele. Või pean tegema kaasa, mis on ebatervislik õpetajale, et see kõnekujundaja võiks olla abiks. Et kui me ükskord oleme rikkad ja tugevad waldorfkoolid“

Kadri

Eurütmiaterapeut on meil ainult üks Eestis.

Virgi

[...] Üheski koolis ei ole korralikku eurütmiat lava. Et nüüd me selle TÜ VKA akadeemias oleme, kuid ma arvan, et kui me tahame rohkem lapsi õpetada, et sinna ei mahu jälle vaatama eriti palju. Et kui lapsed, kes ise on esinejad vaatavad ja siis on nende vanemad ja siis me tahame, et väljastpoolt on võimalik, et siis see „box“ on ka ju väike. Ongi, et kui suurtes waldorfskoolides juba Soomes ja Saksamaal juba väga uhked saalid seal amfiteatristiilis, siis meil amfiteatristiilis puudub. Ja et kuskilt rentida on väga kallis. Et eurütmiat saab just nimelt amfiteatri stiilis olevas saalis teha.“

Kadri

Valgustus. Kostüümilaod, mis on meil olematud. Tegelikult on arenguruumi maa ja ilm.

Ühe puudusena tõid eurütmiat õpetajad välja piiratud kirjanduse kättesaadavuse nii nootide partituuri kui ka põhiteoste osas. Lisaks erialase kirjanduse olemasolu eesti keeles, mis on samuti praktiliselt olematu. Küll tekib järk- järgult õpetajate endi poolt tulevaid tõlkeid. Leian, et antud punkt vajab märkimist ka käesoleva uurimuse seisukohalt, mis mõjutas antud lõputöö teostamist, kuna eurütmiat teemat käsitleva kirjanduse kätte saadavus on suuremal määral piiratud mahuga.

Karmen

Ja igasugust sellist kirjandusruumi, hea küll me jagame siin igasuguseid luulekogusid käest kätte eks ole. [...] Kui Saksamaal lähed muusikapoodi, siis võid juba saada. Erinevad muusikapalad, kõik on juba kokku kogutud. Meie teeme selle pulga otsas.

Kadri

Või ka ütleme põhiteoste tõlked, mis võiksid olla ka eesti keeles. Sest osasid raamatuid ei anta väljagi enam.

Antud intervjuu käigus andsid õpetajad lisaks mõista, et töökoormus ning palk ei ole nende arvates tasakaalus. Kui tööd on palju, kuid tasu pole võrdväärne, see võib saada üheks eurütmia tuleviku suureks arenguküsimuseks. Vastavalt taustatutvustuse andmetele pole antud hetkel ükski õpetaja täiskohaga eurütmist, vaid kõik teevad seda oma põhitöö kõrvalt või vastupidi. Samas nõuab antud õppeaine edasiandmine õpetajatelt palju pingutust.

Karmen

Veel on see, et eurütmia kui aineõpetus. Et see maht praegu, seda tundi ette valmistada, kõik need luuletused otsida ja pianistiga harjutada. Et see maht on nii suur, aga sisuliselt kui sa tahaksid olla ainult eurütmia õpetaja, siis ei ela selle palgaga ära, sest see maht ei ole sul nii suur või sa ei jaksa neid tunde nii palju ära anda.

Õpetajad ise mõistavad, et olukord on tingitud eelkõige põhjusel, et tegemist on üsna uudse kunstiga, mida peab järk- järgult sisse tooma. Loodetakse, et pikemas perspektiivis olukord paraneb ning eurütmia saab iseseisev kunst.

Kadri

[...] Jah (.) Eks see ongi selles, et me oleme koolides üksi. Et klassiõpetajana on sul kõrval klassiõpetaja ja näiteks inglise keele õpetaja, aga eurütmia õpetajana ma kannan seda kõike üksi ja see võtab nagu hästi palju jõudu igatpidi. [...]

2.6.1. Eurütmiaõpetajate hetkeline ettevalmistus Eestis

Eesti küsitletud eurütmiaõpetajate sõnul puudub hetkel eurütmiaõpetaja koolitamine meie riigis. Soovi korral on võimalus läbida nelja- aastane koolitus välismaal, näiteks Saksamaal, millele lisandub veel pedagoogilise eurütmia täiendamiskursus, kuid antud erialale ettevalmistus meie riigis on puudulik.

Katrin

Võiks toimuda teatud aastate järel eurütmistide põhikoolitus, et täiendada eurütmistide ridu. [...] Eestis sellist võimalust ei ole. Esmalt tuleb läbida kunstieurütmia koolitus ning sellele lisandub eurütmiaõpetaja õpe. Mõlemad on võimalik läbida mõnes teises riigis, näiteks Saksamaal.

Virgi

Päriselt on ta praegu plaanides visioonides, aga need visioonid ja plaanid on ikkagi tõsised. Et ei ole ainult unistuste ajastul. [...]

Kadri

Me ise püüame endale seada endale selliseid tähiseid, mille nimel me tegelikult saame kokku. Kas või korra kahe kuu tagant või korra kuus või kuidas me jõuame.

Virgi

Sest see stiimul on jah tähtis

Intervjuude käigus selgus, et hetkel komplekteerimisel tulevaste eurütmia õpetajate grupp, kes eeldatavasti läbivad eurütmiaõpetaja alast koolitust, mis kestab neli aastat. Tegemist on sesoonkoolitusega, mis tähendab, et see toimub nädalavahetuseti kaks korda kuus.

Õpetajate sõnul on uute eurütmia õpetajate järele suur vajadus. Õpetajad ise käivad end pidevalt täiendamas välismaal või teevad Eestis oma initsiatiivist lähtuvalt kohtumisi ja rahastust, et end soojas hoida.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö „**Eurütmia tähendus ja väljundid waldorfpedagoogika osana Eesti eurütmiaõpetajate käsitluses**” eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas mõistavad eurütmiaat kui waldorfpedagoogika üht olulist osa Eestis tegutsevad eurütmiaõpetajad.

Uurimusprobleemi määratlesin järgnevate uurimusküsimustega:

1. Milline on eurütmia tähendus waldorfpedagoogikas eurütmia õpetajate arvamusel?
2. Milles avaldub eurütmia kasulikkus õpilastele eurütmiaõpetajate hinnangul?
3. Kuidas näevad ja hindavad eurütmiaõpetajad eurütmiaõpetuse õpiväljundeid?
4. Milline on eurütmiaõpetajate ettekujutus eurütmiaõpetuse (sh ravieurütmia) kasutusvõimalustest ja eurütmiaõpetajate ettevalmistusest Eestis?

Tegemist on kvalitatiivse uurimustööga, mille empiirilises osas andmete kogumiseks koostas eelneva küsimustiku ning viisin läbi kahes pooles ühe ekspertgrupi- ja ühe eksperdiintervjuu individuaalses vormis. Intervjueeritavateks olid Eesti waldorfkoolides igapäevaselt praktiseerivad eurütmiaõpetajad, keda on kokku viis. Üks nendest on hetkel tegutsev, Baltikumis ainus, ravieurütmist.

Uurimusküsimustel põhinevaid õpetajate vastuseid kokku võttes võin öelda, et kõik intervjueeritavad peavad eurütmiat väga oluliseks õppeaineks waldorfpedagoogikas. Konkreetsemalt on eurütmiat eesmärgiks kasvatada lastes tasakaalu ning õpetada detailide tunnetust läbi sisemiste meelte.

Vastavalt intervjueeritavate vastustele, sain oma uurimistöö käigus järgnevad vastused:

Eurütmiat tähendus waldorfpedagoogikas peitub eelkõige liikumiskunsti näol, mille peamiseks eesmärgiks on kätega laulu ning kõne esile toomine. Rudolf Steiner, (eurütmiakunsti looja), nimetab seda „Nähtavaks Kõneks ja Nähtavaks Lauluks“.

Lisaks peavad eurütmiat nii intervjueritud õpetajad kui ka tuntud filosoof ja õpetaja, Rudolf Steiner, waldorfkooli **südameks**. Uurimustöö tulemina selgus, et eurütmiat omab waldorfpedagoogikas väga olulist ning tähendust. Alustades sellest, et antud kunst on baasmeelte arendajaks lõpetades õppeainete omavahelise põimumisega.

Waldorfkoolides õpetatakse eurütmiat õppeainena, millel on seos paljude teiste koolis õpetatavate ainetega, nagu näiteks emakeel, geomeetria, muusikaõpetus, ajalugu, vormiõpetus jne.

Eurütmiat kasulikkus õpilastele peitub vastanute arvates eelkõige mõtte, tunde, tahte pidevas hõivatuses, mis tähendab, et antud tunnis õpilastel on lisaks füüsilisele poolele ka hingeline pool. Ehk, kogu keha ja hing elab kaasa eurütmiliste liigutustega. Uurimistulemusena selgus ka eurütmiat kasulikkus teraapilises ning sotsiaalses kontekstis. Sotsiaalne suhtluse arendamine eurütmiat kaudu, füüsilisel ja verbaalsel tasandil, on eelkõige vajalik erivajadustega laste puhul. Lisaks eelmainitule on eurütmiat ülimalt kasulik kontsentratsioonivõime arendamises.

Eurütmiatõpetuse väljundid on lapse enesejuhtimise oskus nii koolielus kui ka hiljem täiskasvanueas. Inimene õpib märkama ning kuulama ning toimub meelte (lisaks nägemisele ja kuulmisele) taju, lihasmälu, tasakaalu meele pidev arendamine. Tänu sellele

võimaldab meelte detailne arenemine täiskasvanul hiljem paremini keskenduda, olla sotsiaalselt lojaalne, teistega arvestatav ning teisi märkav.

Eurütmia kaudu areneb lapsel kõne ning helide nüansirikas tähele panemine ning enese- ja teiste märkamine antud tegevuses. Lapse ruumitaju muutub paremaks ning õpilane õpib ruumis ruumiliselt liikuda arendades sealjuures liikuva geomeetria kujutlusvõimet. Uurimise tulemusena selgus väljundite osas ka harjutamise oskuse omandamine.

Eriliselt oluliseks pean eurütmia puhul koordineerimis- ja keskendumisvõime arendamist. Arvan, et tänapäeva maailmas jääb sotsiaalset suhtlemist järjest vähemaks ning olen näinud olukordi, kus lapsed ei suuda toimida ühise klassina. Tekivad kihistumised, omavahelised kommunikatsioonitõrked ning pole enam tervikut.

Minu uurimistöö tulem näitab ka seda, et eurütmia näol võib olla tegemist kunstiga, mis lisaks meelte ja inimese hingelise poole arendamisele aitab kaasa inimese sotsiaalsele arengule nii klassiruumis kui ka väljaspool kooli. Vastanute andmetel kanduvad koolis omandatud oskused ning väljundid täiskasvanu ellu kaasa aidates seeläbi muutuda inimesel endast ning maailmast teadlikumaks. Lisaks kuulmise oskusele ning sotsiaalses kontekstis teineteisega suhtlemisel.

Eurütmiaõpetuse kasutusvõimalusi Eestis

Tulevikus on minu arvates eurütmial väga suur potentsiaal. Selle võimalused ei peitu mitte ainult koolides, mis viljelevad waldorfpedagoogikat, vaid ka väljaspool kooli, näiteks huviringides. Üks näide sellest on Tartu Maarja kool, mis baseerub ravipedagoogikal, hõlmates endas nii waldorfpedagoogikal kui ka antroposoofial põhinevat mõttelaadi. Sellest tulenevalt on võimalus leida eurütmiale koht ka teistes õppekavades.

Õpetajate ettevalmistus Eestis

Minu uurimistööst selgus, et hetkel puudub Eestis riigis eurütmiaõpetajate ettevalmistus. Õpetajad saavad vastava kvalifikatsiooni ainult välismaal õppides. Küll aga ollakse sinna

poole teel ning õpetajate sõnul on oodata eurütmistide mitmekesisust Eestima koolituste raames.

Antud uurimustöö teostamine oli minu jaoks silmaringi- ja teadmisi arendav.

Arvan, et tulevikus saan ühe võimalusena integreerida oma eriala raames õpitud loovtegevuse meetodeid - draama, loovmäng, loovmuusika - eurütmiasse või vastupidi. Näen selget seost eelmainitud ainete vahel. Samuti leian, et eurütmia on üks sotsiaalsuhete arendamise meetod kasvõi kooliklasside või õpetajate näitel.

Eurütmia suunab kõne ning helide nüansirikas tähele panemine ning enese- ja teiste märkamine antud tegevuses.

KASUTATUD KIRJANDUS

Antroposoofia koduleht <http://antroposoofia.ee/waldorfpedagoogika/>, (17.05.2016)

Armeiner, G. 2014. Eurythmy: A support in movement to the apprenticeship of freedom in waldorf high school education. Freie Hochschule Stuttgart and Eurythmeum Stuttgart

Aruküla Vaba Waldorfkooli Õppekava

<http://avw.ee/kooli-dokumendid/>, (14.05.2016).

Ashley, M s.a. *Can one Teacher now anything to teach year six everything?* British Educational Research Association. University of Glamorgan

http://ecswe.net/wren/documents/Can_One_Teacher_Know.pdf , (22.05.2015).

Carlgren, F. 1992. Vabaduskasvatus: Rudolf Steineri pedagoogika. Eesti Õppekirjanduse Keskus.

Eesti Entsüklopeedia koduleht

<http://entsyklopeedia.ee/artikkel/alliteratsioon2>, (15.05.2016)

Eesti Keele Instituut eki.ee , (17.05.2016)

Göbel, E. 2011. Waldorfkindergarten Heute. Stuttgart. Verlag Freies Geistesleben.

Hamilton, K. MILKWOOD

<http://www.milkwood.nt.edu.au/our-school/music/eurythmy/>, (20.03.2016).

Laherand, M. - L Kvalitatiivne uurimisviis. 2008. Tallinn.OÜ Infotrükk.

Lorents, A. 2015. Inimese kulg. Pärnumaa Kutsehariduskeskus HARIDUSKESKUS

<http://www2.hariduskeskus.ee/opiobjektid/elukulg/?NOORUKIIGA> ,(10.05.2016).

Lukk, K. 1991. Waldorf-pedagoogika I. Tallinn: Harjumaa Hariduse Arenduskeskus.

Nekrassov, A.2003.Elavad mõtted. PEGASUS.

Ogletree, Earl.J. 1997. Eurythmy in the Waldorf Schools. U.S.Department of Education. Education Resources Information Centre (ERIC).

Ojap, V. 2014. Lutsu Tänav Lugu.Viljandi: Viljandi Vaba Waldorfkool.

Pullerits, M. 2001. *Rütmi mõistest ja olemusest*. Haridus.

Poplawski, T. 2011 *Eurythmy Unveiled~ Underestanding a Subject Unique to Waldorf Education*. Mosaic. Newsletter of the Great Barrington Rudolf Steiner School.

http://rudolfsteinerschool.org/pdfs/Mosaic_Fall_2011.pdf, (11.05.2016)

RIIGITEATAJA. 2015.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410> (20.05.2016).

Richter, T.2010. Pädagogischer Auftrag und Unterrichtsziele – vom Lehrplan der Waldorfschule. Verlag Freies Geistesleben.

Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia Õpibaas

SAMM 2014. Tartu Ülikool <http://samm.ut.ee/intervjuu>, (20.10.2015).

Saarema Steineri Seltsi koduleht

<http://www.waldorfsaaremaa.ee/kkk/#answer141õ>, (02.10.2015).

Steiner, R. 1992. Sissejuhatus Antroposoofiasse. Tallinn: KRK.

Steiner, R. 1924. Эвритмия, как видимая речь. Dornah

Tartu Maarja kooli õppekava üldosa.2013.

<http://www.maarja.tartu.ee/tutvustus/dokumendid>, (09.03.2016).

Tartu Waldorfkooli õppekava

<http://bit.ly/27OKcmx>, (17.05.2016).

Tšerepaha, M. 2015. *Eurütmia tõlgendamine waldorfpedagoogikas Tartu Waldorfgümnaasiumi ja Viljandi Vaba Waldorfkooli eurütmia õpetajate käsitluses*. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia. [Seminaritöö].

Vaik, K. 2009. E – nagu eurütmia. Tervis Pluss.

Valgepea, M. Sügis, M. 2010. *Uuring Waldorfkoolide hetkeseisust ja arenguvõimalustest. Uuring. Vabade Waldorfkoolide ja- lasteadeade Ühendus. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.*

<http://bit.ly/1TQ9BCc>, (13.10.2015).

Vääna Jõesuu Kooli koduleht

<http://www.vjk.edu.ee/huvi>, (12.05.2016).

Viljandi Vaba Waldorfkooli õppekava

<http://bit.ly/1TQ9pTF>, (14.10.2015).

Õunapuu, L. 2012. *Valimid kvantitatiivsetes ja kvalitatiivsetes uurimustes. [Õpiobjekt]. Tartu Ülikool.*

Õunapuu, L. 2014 Kvalitatiivne ja Kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu Ülikool.

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (20.05.2015).

LISAD

Lisa 1

Intervjuu küsimused

TAUST

Milline on Teie erialane haridus?

Milline on Teie eurütmiaalne haridus?

Kui kaua olete eurütmiaaga tegelenud?

Mida tähendab Teie jaoks eurütmia?

- Millist rolli kannab Teie arvates eurütmia waldorfpedagoogikas?

Palun kirjeldage kuidas toimub eurütmia tund?

Mis on teie jaoks eurütmia tunnis oluline? (eesmärk)

Milliseid meetodeid kasutate eurütmia tunnis ning mis eesmärgil?

Mil moel on eurütmia seotud teiste waldorfpedagoogika õppekavas olevate ainetega?

Kuidas hindate õpilaste edasijõudmist eurütmia tunnis?

3. Kas eurütmia on lastele vajalik kui jah, siis miks?

- Millised on eurütmia väljundid waldorfpedagoogikas?

- Kuidas väljenduvad eurütmiaõpetuse tulemused väljaspool tundi?

- Milline on eurütmiaõpetuse laiem kasutegur hilisemas elus ja milles see väljendub?

4. Mida oleks Teie arvates eurütmiaõpetuses vaja veel arendada?

- Millised on Teie arvates eurütmiaõpetuse tulevikuvaated waldorfpedagoogikas ning väljaspool pedagoogikat?

- Kas Teie arvates võiks eurütmiaõpetus eksisteerida ka traditsioonilise hariduse aineõppekavas? Palun põhjendage oma arvamust.

- Milline on eurütmiaõpetajate ettevalmistus Eestis?

Lõpetav osa:

Mida sooviksite veel lisada selle teemaga seoses, mida ma ei küsinud?

Kas ma võin Teiega tekkivate küsimuste korral ühendust võtta?

Aitäh Teile! Teie poolt antud vastused on minu jaoks väga olulised.

The meaning and objectives of eurhythmmy as a part of Waldorf pedagogy in the approach
of Estonian eurhythmmy teachers

SUMMARY

The objective of this research paper was to find and analyse eurhythmmy interpretation and handling in Waldorf pedagogy of eurhythmmy teachers in Estonia. At the moment there are only 4 eurhythmmy teachers in Estonia and one eurhythmmy therapist, who is also a teacher in a Waldorf kindergarten. In my opinion this is not a lot.

In my research paper I was looking for answers to the following questions:

1. What is the meaning of eurhythmmy in Waldorf pedagogical context in the opinion of eurhythmmy teachers?
2. Why is eurhythmmy useful for children?
3. How do eurhythmmy teachers see and assess the outcomes of eurhythmmy classes in Waldorf pedagogy and outside of it?
4. What is eurhythmmy teachers' vision of the usage of eurhythmmy classes and teachers' training in Estonia?

The theoretical part of my research consisted of the overview of eurhythmmy and Waldorf pedagogy. The aim was to define two terms and to give a small overview of eurhythmmy's roll in Waldorf schools. For carrying out the survey with eurhythmmy teachers, I used the half-structured group interview method, which was divided into two parts. I also did one individual interview with Estonian therapist of eurhythmmy, who is the only therapist in the Baltic region and was also a teacher before.

My research revealed that in the opinion of eurhythmmy teachers eurhythmmy is one of the most important subjects in Waldorf pedagogy. Similarly to Steiner teacher also define eurhythmmy as “Visible speech, visible art”, the main aim of which is to make music and speech visible through moving hands.

Eurhythmmy is especially useful for developing children's physical and mental abilities. It also helps with concentration and listening. Eurhythmmy's importance is also mentioned as being a therapeutic art and also an art that reflects social context, especially for children with special needs.

My research also **revealed the outcomes of eurhythmmy as improving senses** like seeing, hearing, music listening, and also the sense of perception. The outcomes are not only visible in eurhythmmy lesson but also in other social parts of the school. According to the eurhythmmy teachers these outcomes are also visible in adulthood.

The situation of eurhythmmy in Estonia is in its early stages at the moment. There is no training of eurhythmmy for teachers in Estonia, but as my research revealed teachers, who have studied eurhythmmy abroad, are very keen on it being also taught here in Estonia.

In conclusion, based on the answers given by the teachers, I can say that all the interviewees think of eurhythmmy as an important part of the curriculum of Waldorf pedagogy. Furthermore in my opinion eurhythmmy has a wide connection to my speciality

as a leisure-time manager. I have been taught creative methods like music, dance and drama. I see a clear connection between eurhythmy as a “Visible Music, Visible Speech” and my studies.

LIHTLITSENTS

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Maria Tšerepaha (sünnikuupäev 04.08.1992)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose.

“Eurütmia tähendus ja- väljundid waldorfpedagoogika osana Eestis tegutsevate eurütmia, õpetajate käsitluses”,

mille juhendaja on Tiina Pihlak.

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas

digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 23.05. 2016